

UNIVERSITETET I OSLO
DET TEOLOGISKE FAKULTET

Hva er Størst av alt?

- **En undersøkelse av trosopplæringsprosjektet i fire menigheter sett i et ekklesiologisk perspektiv**

Spesialoppgave i Teologi

Skrevet av Anders Møller-Stray

Høsten 2006

Veileder Trond Skard Dokka

Innhold

Innledning.....	4.
Trosopplæringsreformen.....	5.
• Bakgrunn.....	5.
• Reformen.....	6.
• Hva er trosopplæring?.....	8.
Forskjellige momenter ved trosopplæring.....	8.
Menighetsvalg.....	10.
Lommedalen menighet.....	11
• Menigheten.....	11.
• Trosopplæringsprosjektet.....	12.
• Ungdomsgudstjenester.....	12.
• Solidaritetskveld.....	15.
• Fokuskurs i livsmestring.....	15.
• Arrangement natt til 1. mai.....	17.
• Superonsdag.....	18.
• Hva har prosjektet i Lommedalen ført til så langt?.....	18.
• Hvilke momenter vektlegges i Lommedalen?.....	19.
Grønland menighet.....	21.
• Menigheten.....	21.
• Trosopplæringsprosjektet.....	22.
• Ungdomskafé.....	23.
• Kulturverksted.....	25.
• Konfirmantoppfølgingskurs.....	27.
• Hva har prosjektet i Grønland ført til så langt?.....	28.
• Hvilke momenter vektlegges i Grønland.....	29.
Hedalen menighet.....	30.
• Menigheten.....	30.
• Trosopplæringsprosjektet.....	31.
• HUK.....	32.
• Maxikonfirmanter.....	34.
• Hva har prosjektet i Hedalen ført til så langt?.....	35.
• Hvilke momenter vektlegges i Hedalen?.....	35.
Hillevåg menighet.....	37.
• Menigheten.....	37.
• Trosopplæringsprosjektet.....	38.
• Aktivitetsgrupper.....	39.

• Ungdomskafé.....	41.
• Ledersamlinger.....	42.
• Ungdomsweekend.....	43.
• Ledertrening.....	44.
• Hva har prosjektet i Hillevåg ført til så langt?.....	45.
• Hvilke momenter vektlegges i Hillevåg?.....	45.
Sammenfatting.....	46.
Ekklesiologisk drøfting.....	48.
• Ekklesiologisk reform.....	48.
• Ekklesiologisk konklusjon.....	51.
• Hvem former hvem?.....	53.
Kilder.....	54.

Innledning

I denne oppgaven tar jeg for meg trosopplæringsprosjektarbeidet i fire antatt forskjellige menigheter som er tildelt prosjektmidler. Jeg skal forsøke å se på hvordan trosopplæring tolkes og utføres der, ved hjelp av noen momenter ved trosopplæringsarbeid jeg mener det kan være naturlig å finne. Jeg kommer først til å ta for meg de fire menighetene hver for seg og deretter til å se om jeg finner noen generell tendens. Til slutt ønsker jeg å se på hvilken ekklesiologi som uttrykkes overfor de unge ved tiltakene.

Informasjonen om menighetene har jeg samlet inn ved hjelp av menighetenes prosjektpresentasjon på Størst av alts¹ nettsider², jeg har sett på de innvilgede prosjektsøknadene, jeg har gransket årsrapportene for de forskjellige aktivitetene, og jeg har hatt mange uformelle samtaler med prosjektlederne, deltakere, frivillige ledere samt ansatte i de aktuelle menighetene. I tillegg har jeg besøkt prosjektmenighetene og vært med på enkelte av tiltakene. Prosjektlederne i menighetene har fått presentasjonen jeg har skrevet om deres menigheter til gjennomlesning, slik at det ikke skal ha forekommet misforståelser og feilinformasjon i presentasjonsdelene. Drøftingen av arbeidet er derimot noe som står for min egen regning, uavhengig av prosjektledernes syn.

Oppgaven er bygd opp slik at det først, etter innledningen, kommer en del der jeg gir noen korte trekk ved utviklingen av trosopplæringsreformen og i tillegg gjør kort rede for noen problemer med tolkningen av den. Så kommer jeg, etter å ha begrunnet menighetsutvalget mitt, til å presentere prosjektarbeidet i de fire menighetene jeg har sett nærmere på, hver for seg. Presentasjonen av hver enkelt menighet er lagt slik opp at jeg først gir en kort presentasjon av menigheten og ungdomsarbeidet der i forkant av prosjektet. Så konsentrerer jeg meg om prosjektet, først gjennom en kort samlet presentasjon og deretter gjennom en mer detaljert beskrivelse av hvert enkelt relevant tiltak. De viktigste av tiltakene beskrives med følgende punkt: Prosjektnavn og kort beskrivelse, hvorfor (hensikten med tiltaket), hvordan (hvordan gjennomføres tiltaket), evaluering (en kort evaluering av hvordan tiltaket har fungert hittil), og annonsering (en beskrivelse av hvordan markedsføringen av tiltaket er gjort). Deretter følger en samlet vurdering av hva prosjektet har ført til hittil, etterfulgt av en drøfting av hvilke momenter som vektlegges.

Når alle de fire prosjektene er presentert, kommer det en sammenfatning der jeg prøver å sammenligne funnene og drøfter om det er noen felles utviklingstrekk menighetene imellom, i lys av de momentene jeg arbeider med. Jeg kommer i drøftingen til å legge hovedvekt på de

¹ Størst av alt er navnet på trosopplæringsprosjektet.

² www.storstavalt.no

faktiske aktivitetene mer enn de bakenforliggende hensiktene de forskjellige prosjektlederne oppgir.

I det siste avsnittet kommer det en drøfting av ekklesiologi som formidles til ungdommene gjennom prosjektarbeidet. Her vil det også prøves å se litt på hvorvidt det er menighetens egenart som får ekklesiologiske følger for hvordan trosopplæringsprosjektet utføres, eller om det er trosopplæringsprosjektet som får følger for hvordan menighetens øvrige arbeid gjøres.

Trosopplæringsreformen

Bakgrunn

Da loven om allmueskolen ble vedtatt i Norge i 1739, var hovedhensikten at barna skulle læres opp i den lutherske kristne tro. Dette skulle skje både gjennom skolens generelle oppdragelse av barna, noe som fortsatt er nedfelt i skolens formålsparagraf, og gjennom det særskilte kristendomsfaget.

Kristendomsfaget gjennomgikk reformer på flere områder utover 1900-tallet. Disse omhandlet både timetallet, bestemmelsene om fagets mål og innhold, og bestemmelsene om hvilken kvalifikasjon som skulle kreves fra lærerne i faget. Timetallet ble gradvis redusert fra slutten av 1800-tallet, som følge av et større behov for undervisningstid til andre fag. I 1965 ble timetallet fastsatt til 18 uketimer gjennom hele grunnskolen, et tall som holdt seg helt til den tiårige grunnskolen ble innført i 1997. Da steg tallet til 20³. Prestene fikk gradvis mindre innflytelse over kristendomsfaget, bekjennelsesplikten for kristendoms lærere falt bort på 1960-tallet, og det ble i 1969 vedtatt at skolen ikke lenger anså kristendomsundervisningen som kirkelig dåpsopplæring⁴. Kristendomsfaget ble nå begrunnet med foreldrenes kirkemedlemskap i stedet for i en selvforståelse som kirkelig dåpsopplæringshjelp. I 1974 erstattet de offentlige videregående skoler kristendomsfaget med et nøytralt orienteringsfag om religion og etikk, og i 1987 ble det mulig å velge et slikt fag også i grunnskolen. Fra 1997 ble kristendomsfaget og livssynsfaget i grunnskolen slått sammen til KRL(kristendoms kunnskap med religions- og livssynsorientering)-faget, som søker å presentere verdensreligionene samt enkelte andre livssyn og filosofiske retninger utfra sin egen selvforståelse.

Som en respons på endringene i kristendomsfaget ble det på midten av 1970-tallet startet et utredningsarbeid i kirken om hvordan kirken skulle gjøre opp for tapet av dåpsopplæringen i

³ Dette blir allikevel en ikke helt riktig sammenligning, for på tross av at det er 20 uketimer med KRL gjennom grunnskolen, er det bare 55% av disse som brukes på kristendom. kilde: http://www.utdanningsdirektoratet.no/templates/udir/TM_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=6854&visning=3, 11.112006. Omregning til uketimer har jeg selv foretatt.

⁴ Samtidig aksepterte skolen at kirken fortsatt hadde rett til å se slik på det. Hjelde 2001.

skolen. Det ble nedsatt utvalg og arbeidsgrupper, og man kom i 1982 frem til at kirken skulle satse på en faseorganisering av trosopplæringa. Menighetene skulle selv stå for tiltakene, og disse skulle finne sted i dåpsfasen, fireårsfasen, sjuårsfasen, elleveårsfasen og konfirmasjonsfasen. I tillegg skulle det forsøkes å arrangere familiegudstjenester, det skulle igangsettes samarbeid med hjem, barnehage, skole og frivillige organisasjoner, og man skulle satse på ledertrening. Det ble utarbeidet rammeplaner og arbeidet for å skape et økonomisk grunnlag for arbeidet, og i 1986-1989 ble det gjennomført prøveordninger i enkelte menigheter.

I 1991 ble *Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke* vedtatt av kirkemøtet. Det ble bestemt at dåpsopplæringsarbeidet skulle være et hovedsatsingsområde for bruken av midlene fra Særfond 2⁵. I planen ble det lagt opp til tidsavgrensede tiltak for hver av de ovenfor nevnte aldersfasene, samt kontinuerlige tiltak i samarbeid med de ovenfor nevnte instansene. Det ble bestemt at planen skulle innføres i perioden 1991-1996, og at det etter denne perioden skulle gjennomføres en stor evaluering av arbeidet.

Evalueringen i 1996 viste at arbeidet på enkelte områder hadde kommet langt. Man var fornøyd med den lokale bevestigjøringen rundt dåpsopplæring som satsingen hadde frembrakt. På samme tid så man at det var et behov for en videre satsing. Man ønsket at midlene i høyere grad skulle gå til menighetene og ikke så mye til organisasjonene som jobbet med å utvikle materiell til arbeidet. Det var behov for retningslinjer for hvordan samarbeidet mellom kirken og de frivillige organisasjonene⁶ skulle fungere. Videre så man behovet for hel- eller deltidsansatte undervisningspersonell i menighetene, og dermed et behov for penger. Man ville lovfeste retten til trosopplæring, og slik også skaffe statlige tilskudd til å drive arbeidet videre. Det ble igangsatt nye utredninger, og den 27. mai 2003 ble *Reform av Den norske Kirkes trosopplæring* vedtatt av Stortinget.

Reformen

Reformen skal gjennomføres over en tiårsfase, og den første femårsperioden, fra 2003 til 2008, skal fungere som forsøksperiode. Reformen skal finansieres over statsbudsjettet, under en ramme på 250 mill 2003-kroner på prosjektet på landsbasis årlig, når hele reformen er implementert. Pengene skal i første rekke brukes til stillinger som kateket og dåpslærer. Videre skal det finansieres utforming av opplæringsmateriell og pedagogisk opplegg. Det skal

⁵ Dette fondet er nå en del av opplysningsvesenets fond.

⁶ Disse organisasjonene har drevet et eget arbeid mot barn og ungdom i en årrekke, og både i dåpsplanen fra 1991 og i trosopplæringsreformen legges det opp til at deres erfaringer sammen med kirkens kompetanse skal føre til et godt trosopplæringstilbud for en langt større målgruppe enn hva disse organisasjonene hittil har oppnådd.

etterstrebes en stor bredde i tiltakene, 70% av målgruppen bør berøres av trosopplæringsreformen. Tiltakene skal utformes lokalt.

Videre er det bestemt at reformen også skal utløse en tilsvarende sattlig støtte til andre tros- og livssynssamfunn, ut ifra medlemstall.

Per oktober 2006 er 253 menigheter involvert i forsøksvirksomheten⁷. Søknadene sendes etter utlysninger, de vurderes av forskjellige konsulenter, og endelig bestemmelse om aksept eller avslag gjøres av styringsgruppen for trosopplæringsreformen⁸. Innvilgede søknader utgjør styringsdokumentet for sitt prosjekt fordi det er de aktivitetene det er innvilget søknad om som prosjektmidlene skal brukes til. På samme tid er søknadene utformet av (noen av) menighetens stab *før* det er ansatt prosjektleder⁹. Dette har enkelte steder ført til at det er blitt ansatt prosjektledere som har en annen forståelse av trosopplæring og som følgelig også ville foretrukket å prioritere andre arbeidsmetoder enn hva den innvilgede søknaden gir anledning til¹⁰.

I løpet av forsøksperioden evalueres arbeidet med trosopplæringsreformen fortløpende både sentralt og lokalt. Lokalt skrives det årsrapporter, som så sendes til styringsgruppen. Sentralt gjøres evalueringen av Arbeidsfellesskapet¹¹, og den har som oppgave både å finne premisser for trosopplæringen, samle erfaringer fra forsøksmenighetene, hjelpe forsøksmenighetene, forberede overgang fra forsøksperiode til varig reform, samt å gi grunnlag for forskning på området. Forskningen legges frem i delrapporter¹², årlige underveisrapporter, samt en hovedrapport i september 2008. Den lokale evalueringen foretas av lokale prosjektledere i samarbeid med mentor¹³ og leveres til styringsgruppen i form av årsrapporter.

⁷ I følge prosjektets hjemmeside på nettet,

<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=36801&aktivsubid=85684>, 01.09.2006.

⁸ Dette er et nasjonalt styringsorgan for reformarbeidet, opprettet i samsvar med Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003), s. 36-37.

⁹ Ansettelse av prosjektledere gjøres med en gang prosjektet starter opp i den aktuelle menighet, eller så fort det kommer aktuelle søkere. Stillingen finansieres med (ofte størsteparten av) prosjektmidlene, og jobben går naturlig nok ut på å ha hovedansvaret for prosjektarbeidet i den aktuelle menigheten.

¹⁰ Jeg har støtt på tendenser til dette problemet i arbeidet med oppgaven, men for ikke å skape samarbeidsproblemer og dårlig stemning der dette problemet har oppstått, ønsker jeg ikke å gå nærmere inn på hvor.

¹¹ Bestående av MF(Det teologiske Menighetsfakultetet), DIAFORSK(Forskningsavdelingen ved Diakonhjemmet Høgskole) og OHR(Otto Hauglin Rådgivning as).

¹² Disse finnes på www.eto.no

¹³ Alt forsøksmenighetene er tildelt en mentor som fungerer som veileder for prosjektet. Mentoren skal se arbeidet på en viss avstand, og er ikke medlem av den aktuelle menigheten.

Hva er trosopplæring?

Selve ordet trosopplæring er et begrep som kan romme mye forskjellig. Dette har også ført til at det er forskjellige forventninger til hva slags arbeid reformpengene skal brukes til. Enkelte ser for seg et arbeid som ligger relativt tett opp til den kristendomsundervisningen som tidligere fant sted i skolen, i alle fall i innhold. Andre tenker seg et arbeid som ligger tett opp til det ungdomsarbeidet som allerede har vært drevet i DnK de siste tiårene, som regel i regi av frivillige organisasjoner med varierende kirkelig tilknytning. Ut fra hensiktsformuleringene som gis i stortingsmeldingen er det, etter mitt syn, mulig å tenke seg at begge disse ytterpunktene kan regnes som mulige tolkninger av reformen:

Opplæringen defineres som undervisning og oppdragelse som skal hjelpe barn og unge til å tilegne seg den kristne tro, finne plass i menighetens fellesskap, og å leve i samsvar med kristen livstolkning. Videre heter det at målet er å føre barn og unge inn i den kristne tro og gi dem livshjelp, det vil si støtte til å tolke den kristne tro og mestre tilværelsen og sitt eget liv i lys av evangeliet. Så fortelles det at opplæringen skal stimulere til bygging av egen identitet og forståelse av egen kultur og tradisjoner i et samfunn der innslaget av ulike tros- og livssynsamfunn blir stadig rikere¹⁴.

Det er min oppfatning at det er tatt hensyn til mange forskjellige tolkninger av trosopplæringsoppdraget ved forsøkstildelingen. Formodentlig har de forskjellige tolkningene blitt sett på som utslag av lokal variasjon innen kirkens arbeid og dermed bidrag til å oppfylle ønsket om at forsøksmenighetene skal representere mangfoldet i DnK.

Forskjellige momenter ved trosopplæringen

Det faktum at trosopplæringsoppdraget tolkes forskjellig gir seg naturlig nok utslag i hvordan arbeidet drives. I arbeidsgruppens andre underveisrapport er det satt opp tre forskjellige trosopplæringsprofiler på grunnlag av noen spørsmål om hensikter med trosopplæringsarbeidet som er stilt prosjektlederne. Disse profilene har jeg, etter først å ha tilnærmet meg stoffet med dem som hjelpemiddel, ikke funnet det fruktbart å bruke. Dels fordi jeg synes at utledningen fra spørsmålsbesvarelsene til profilkategoriseringen ikke har tatt hensyn til at mange av spørsmålene kan tolkes på flere måter, dels fordi de profilene som brukes i rapporten har vist seg å ikke passe på menighetene jeg skriver om¹⁵.

I stedet har jeg selv valgt ut, med henblikk på min problemstilling, seks mulige momenter ved trosopplæring. Dette har jeg gjort i håp om at disse kan være gode hjelpeverktøy til å se på

¹⁴ Alle sitatene er fra Stortingsmelding nr. 7. (2002-2003) s. 6.

¹⁵ I tillegg er de dannet på bakgrunn av spørsmål stilt prosjektlederne og sier derfor mer om disses hensikter med arbeidet enn om hva som faktisk skjer i det arbeidet som faktisk gjøres.

hvordan det i menighetene tenkes rundt hensikten med aktivitetene, og å analysere det arbeidet som faktisk skjer. Ut fra disse vil jeg også prøve å se på likheter og forskjeller mellom prosjektene. De forskjellige momentene er valgt etter at jeg begynte å bli kjent med arbeidet i de fire menighetene, men før jeg fullførte drøftingen. Valget er derfor gjort med et visst kjennskap til arbeidet og med det formål at en del av de tendensene jeg hadde oppdaget, kom sterkere frem. I tillegg fikk jeg slik et hjelpemiddel til å se hvordan de forskjellige tendensene utspiller seg i ulike menigheter.

Jeg har valgt ut følgende momenter å analysere prosjekttiltakene ut fra:

- *Omvendelse.* I dette legger jeg hvorvidt det jobbes for at ungdommene skal *bli kristne*, altså en endring av livssyn.
- *Bygging av og inkludering i et fellesskap.* Et arbeid for å opprette et ungdomsmiljø med tilknytning til kirken, eller et miljø for kirketilknytning blant ungdom.
- *Å skape et positivt forhold til kirken,* eller, for å si det på en annen måte, bygging av kirkelig image.
- *Å gjøre diakoni for- og å gi livshjelp* til de unge. Jeg bruker livshjelpbegrepet om å gi ungdommer erfaringer og ferdigheter som kan være til hjelp for dem videre i livet, og dermed ikke helt på samme måte som i stortingsmeldingen. Disse kan ofte være av identitetsbyggende og personlighetsutviklende art, men ikke nødvendigvis.
- *Formidling av teoretisk kunnskap om kristen tro.* Med dette mener jeg kunnskap om dogmer, kirkehistorie, bibelkunnskap, etikk og lignende.
- *Oppøving i praktiske trosferdigheter.* Dette kan være bønn, lovsang, nattverddeltakelse og lignende.

I tillegg til å undersøke vektleggingen av disse aspektene kommer jeg også til å se nærmere på hvilke markedsføringsmetoder som brukes i de forskjellige prosjektmenighetene. Dette fordi markedsføringen sier mye om hvem menighetene ønsker å drive trosopplæring for, og dermed også om hva slags ekklesiologisk tenking som ligger til grunn for arbeidet.

Det er sannsynlig at flere av disse momentene vektlegges i en og samme menighet, men det er ikke rimelig å anta at alle vektlegges like sterkt. Ingen av momentene er rake motsetninger av noen av de andre, men på samme tid har de ofte vært satset ulikt på i forskjellige miljøer. For eksempel har det på steder der trosopplæringsarbeidet har vært overlatt til frivillige kristne organisasjoner sjelden vært det positive forholdet til kirken som har fått hovedfokuset, mens det på steder med stor sosial nød og et stort behov for et diakonalt arbeid rettet mot ungdommer neppe har vært vanlig å legge hovedvekten av arbeidet på å innprente teoretisk kunnskap om kristen tro i de trengende ungdommers hoder.

Et annet aspekt som har vist seg som svært viktig i arbeidet med å bli kjent med og evaluere/drøfte trosopplæringsprosjektene jeg har sett nærmere på, er tendensen til at det er en tidvis stor forskjell mellom det prosjektlederen og andre ledere har som egentlig hensikt med de aktivitetene som gjøres, og med det arbeid som ungdommene faktisk møter. Det har for eksempel lite å si for arbeidet om prosjektlederen ønsker et ras av omvendelser blant de unge, men ikke bruker noe av tiden han/hun tilbringer med dem på å snakke om tro og omvendelse. Det er mitt inntrykk at det ofte vil være en avstand mellom det prosjektlederen ser på som hensikten med arbeidet og det ungdommene faktisk møter og erfarer i sin kontakt med aktivitetene¹⁶.

Menighetsvalg

Jeg har, som tidligere nevnt, tatt for meg fire prosjektmenigheter i denne oppgaven. Dette antallet er valgt fordi det gir en viss bredde, på samme tid som man får mulighet til å gå relativt dypt inn i trosopplæringsprosjektene i disse fire menighetene og allikevel holde seg innenfor de fastlagte rammene for en spesialoppgave i teologi. Videre har jeg begrenset meg til å kun skrive om tiltak som gjelder aldersgruppen 14-18 år, fordi jeg fant det mer interessant å skrive om mange menigheter og kun én aldersgruppe, enn å skrive om færre menigheter og flere aldersgrupper.

De fire prosjektmenighetene jeg skriver om har jeg valgt ut fra en forventning om at de kom til å være menigheter i svært ulike situasjoner, samtidig som de er representative for større grupper menigheter i Norge¹⁷. Jeg vil være forsiktig med å generalisere for mye ut fra de funn jeg gjør når jeg bare ser på fire forskjellige menigheter, allikevel vil jeg forsiktig prøve å peke på enkelte tendenser.

For tidsmessig å representere hele prosjektmenighetsmassen har jeg valgt ut to menigheter som er tildelt midler fra 2004 og to menigheter som er tildelt midler fra 2005. Dette betyr også at jeg kan se på menigheter som er i forskjellige faser i arbeidet og oppdage om dette kan ha noen særlige følger for arbeidet.

¹⁶ Dette kan enkelte steder ha sammenheng med at man mener å være i en begynnerfase av prosjektet, og dermed må arbeide mot noen midlertidige mål før man kan jobbe for hovedmålsetningen, f.eks. dersom man anser det som nødvendig å bygge opp et ungdomsmiljø med kirkelig tilknytning før man starter å fokusere på tro. Dette kommer jeg tilbake til der dette er aktuelt.

¹⁷ Hvorvidt Grønland menighet er i en situasjon lik flere norske menigheter, kan selvsagt diskuteres. Den er langt fra den eneste menigheten i Oslo som preges av et sterkt flerreligiøst innslag i lokalsamfunnet, og slike områder vil man nok også finne i flere andre større norske byer. Allikevel er nok kanskje Grønland nesten unik på i hvilken *grad* det flerreligiøse innslaget preger menigheten. Det er antagelig også derfor UKT-linja på MF valgte å legge forsøksprosjektet sitt om trosopplæring i en flerreligiøs kontekst nettopp der. Da man ser for seg at funnene fra dette forsøket kan komme til nytte i flere andre menigheter, mener jeg at det er forsvarlig og interessant å la Grønland menighet være med i denne oppgaven.

De fire menighetene jeg har valgt å skrive om i denne oppgaven er følgende prosjektmenigheter:

1. **Lommedalen menighet**, Bærum.
2. **Grønland menighet**, Oslo.
3. **Hedalen menighet**, Sør-Aurdal.
4. **Hillevåg menighet**, Stavanger.

Lommedalen menighet

Menigheten

Lommedalen menighet ligger i Bærum kommune, på vestsiden av Oslo. Den har 8902 medlemmer blant sine 10506 innbyggere¹⁸. Lommedalen er et sted i sterk vekst, og stedet har en relativt ny arbeidskirke. Folk har stort sett god økonomi, og ungdomsmiljøet er preget av ungdommer fra familier med høy utdanning og mye resurser.

Kirkebygningen er som nevnt en arbeidskirke, og den inneholder flere rom enn bare kirkerommet. Det drives mye arbeid forskjellig arbeid i kirkebygget, og mange frivillige er involvert. Organisasjonsmessig samarbeider menigheten med NMS og Norges KFUK-KFUM, to organisasjoner som er relativt kirkenære og spiller en underordnet rolle i menighetens arbeid. I menighetens stab er det et ønske om at det skal arbeides ut fra et folkekirkeperspektiv, men dette tolkes noe forskjellig. Alle er de i alle fall enige om at det er et mål for dem at kirken skal betjene hele menigheten.

Situasjonen før prosjektstart

Før prosjektstarten besto ungdomsarbeidet i Lommedalen først og fremst av Tensing og speiderne. Tensing-gruppa hadde i konfirmanthålvåret om lag 100 medlemmer, mens speidergruppa hadde 150. Tensing er tilknyttet Norges KFUK-KFUM, og speidergruppa er KFUK-KFUM-speidere¹⁹.

Konfirmantarbeidet var lagt opp slik at opplæringen i hovedsak foregikk på leir²⁰. Det arrangeres to leirer, en om sommeren og en om vinteren. Konfirmantene som deltar på vinterleir, konfirmeres om våren, konfirmantene som deltar på sommerleir konfirmeres om høsten. Hver leir varer i en uke, og det settes av mye tid til konfirmantopplæring. Som ledere brukes fjorårskonfirmanter som har vært igjennom et ledertreningsopplegg. Disse deltar også i undervisningen.

¹⁸ <http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760> 30.10.2006

¹⁹ Ubegripelig nok er ikke Norges KFUK-KFUM og KFUK-KFUM-speiderne samme organisasjon, men begge er tilknyttet YMCA og YWCA internasjonalt.

²⁰ I tillegg til leirene er det også noen temasamlinger i kirken, samt at konfirmantene deltar på fasteaksjonen.

Trosopplæringsprosjektet

Prosjektnavn²¹: En åpen dør.

Dette prosjektnavnet er valgt fordi man ønsker å være en menighet og en kirke der alle føler seg hjemme og velkomne, uavhengig av hvor ofte og med hvilken tro man kommer.

Visjon

En åpen dør inn til det hellige. En åpen dør ut til mennesker²².

Målsetting

Målet er å styrke det arbeidet som allerede drives, starte nye tilbud for nye målgrupper, samt øke rekrutteringen til det arbeidet som allerede er i gang²³.

Prosjektintroduksjon

Lommedalen ble trosopplæringsprosjektmenighet fra 2004 og tildeles 750 000 kr i 2006²⁴. Det er opprettet halvannen stilling i forbindelse med prosjektet, en 100% prestestilling og en 50% pedagogstilling. I prestestillingen inngår prosjektlederansvaret, og denne stillingen bekles av Sveinung Hansen.

Prosjektet i Lommedalen er et fullskalaprojekt, men jeg kommer i oppgaven til å konsentrere meg om de aktivitetene som omfatter ungdommer i aldersgruppen 14-16 år. Av ungdomsarbeid er det i søknaden lagt særlig vekt på opprettelsen av ungdomsgudstjenester, arbeid med lederutvikling, kursing og rekruttering av frivillige, å utarbeide et opplegg for myndighetsfasen, samt å arbeide med å inkludere og integrere ungdom i de ordinære gudstjenestene. Tiltakene som er arrangert eller opprettet²⁵, er: Ungdomsgudstjeneste, solidaritetskveld, livsmestringskurs og 1. mai-natt. I tillegg kommer superonsdagen, som også berører ungdomsgruppen litt.

Ungdomsgudstjenester

Ungdomsgudstjenestene har løpt hele tiden Lommedalen har vært prosjektmenighet. De er et kontinuerlig tiltak og arrangeres en søndag (tidligere fredag) i måneden.

²¹ Prosjektnavnet, visjonen og målsettingen oppgis på søknaden og er dermed forfattet uten prosjektlederens medvirkning de fleste steder. Ofte kan de representere tanker om trosopplæring som passer bedre til enkelte medlemmer av menighetsrådet enn til prosjektlederen. Disse tre punktene har ikke hatt noen fremstående plass i trosopplæringen i de fleste av menighetene jeg har sett på, Lommedalen er her som et unntak å regne..

²² Presentasjonen på prosjektnettsiden, 02.10.2006;

<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Med dette mener jeg både tidsavgrensede tiltak og kontinuerlige tiltak.

Ungdomsgudstjenestene er et rent prosjekttiltak. Det ble ikke arrangert slike i forkant av prosjektet.

Hvorfor

Hensikten med ungdomsgudstjenestene i Lommedalen kirke er å skape det de kaller *et levende gudstjenestefellesskap*²⁶ for de unge. Her skal man feire gudstjenester laget med og for de unge, man vil *lage gudstjenesteuttrykk som tar ungdoms tros- og livserfaringer på alvor*²⁷. De unge skal involveres i planlegging og gjennomføring og med dette få en gudstjeneste spesielt tilpasset ungdom og i tillegg oppleve å få livsmestringsutfordringer i gudstjenestelig sammenheng.

Hvordan

Ungdomsgudstjenester utvikles, planlegges og gjennomføres av ungdommene i samarbeid med prest og kantor. Man har unngått å sette sammen en fast ledergruppe, fordi man ikke ønsker at ungdomsgudstjenestene skal være preget av et kjernemiljø, men snarere at det skal være variasjon i hvem som står for arbeidet²⁸. I tillegg til stab og ungdommer er det en god del frivillige ledere med i arbeidet, ofte rekruttert blant unge voksne som har vokst opp i kontakt med menighetens arbeid.

I starten ble ungdomsgudstjenestene knyttet opp mot tensingøvelsene på fredagene, men dette ble endret fordi man ønsket å gi et eget tilbud mer uavhengig av tensing, slik at det kunne skapes et fellesskap uavhengig av tensingmiljøet.

De unge medvirker i gudstjenesten på mange forskjellige måter, som skriftlesere, musikere, forbedere, medliturger og annet. Det har vært et poeng at de unge skal utfordres på å gjøre ting de i utgangspunktet har vært litt redde for eller har hatt annen sperr for, for å gi dem livsmestringsutfordringer i en kirkelig sammenheng. Under gudstjenesten gjennomføres det bønnevandring i tillegg til nattverden, noe som er populært blant unge. Gudstjenesten varer aldri mer enn mellom tre kvarter og en time.

²⁶ Årsrapport for 2004

²⁷ Årsrapport for 2005.

²⁸ Prosjektleder Hansen uttrykker i samtale med meg at han ville være tilfreds dersom folk ble overrasket over hvem som til en hver tid var medliturg og gjorde andre viktige oppgaver.

Etter gudstjenesten legges det opp til at ungdommene kan bli igjen i kirken, enten for å være sammen med hverandre, eller for å prate med en av prestene. Det snakkes også om å lage en slags kafé for å gjøre dette mer attraktivt.

Evaluerings

Det samarbeidet med tensing som i starten var tenkt å være fruktbart, viste seg å ha negative sider for begge parter. Det ble vanskelig å holde de to aktivitetene atskilt, oppmøtet på ungdomsgudstjenesten var nesten utelukkende tensingere. I tillegg ble det etter hvert vanskelig å få involvert de unge i planleggingsarbeidet, fordi de allerede var opptatt i tensingarbeidet. Oppmøtet på ungdomsgudstjenestene sank, ifølge årsrapportene, også noe utover det første året²⁹.

Som nevnt ble dette forsøkt endret ved at man flyttet gudstjenesten fra fredag til søndag. Det har hatt den effekten at det har kommet færre fra tensing, flere konfirmanter, flere eldre ungdommer og noen unge voksne. Alt i alt har det vært en økning i oppmøtet, som nå er på 50-80 personer hver gang.

Involveringen av de unge i gudstjenesten har ført til at man har fått en gudstjeneste godt tilpasset de unges kultur, og det har også gjort det mer naturlig for unge å komme til gudstjenesten. De unge som deltar får også et eierforhold til gudstjenesten, særlig de gudstjenestene de deltar på, men også gudstjenester generelt. I tillegg får de forme gudstjenesten mer som de vil ha den, med valg av emner for gudstjenestene³⁰ og med valg av musikk³¹.

Annonsering

Ungdomsgudstjenestene i Lommedalen har blitt annonsert gjennom avisannonse³², internett og plakatoppslag på skolen og ellers rundt i nærmiljøet.

²⁹ Riktignok steg det prosentvis oppmøtet, men det er fordi målgruppen i årsrapport for 2005 er 15-18, mens den i rapporten for 2004 er 14-18. Jeg har ikke fått noen opplysninger om hvorfor dette ble endret.

³⁰ Mobbing, solidaritet, i hvilken grad kirken er åpen, samt Bibelfortellinger. Man har altså valgt, i likhet med flere ungdomsmenigheter, å legge seg på en linje der man selv velger tema fra gang til gang i stedet for å følge kirkeårets tekster. Temaene velges av en gruppe ungdommer i samarbeid med den aktuelle presten.

³¹ Man har lagt seg på en mer ungdommelig musikkstil der de unge medvirker i band og med forsangere. Det benyttes både salmer, gospel, sanger fra nyere amerikansk lovsangstradisjon (men her gjennomføres det et tekstkritisk arbeid i forkant), samt pop- og rocklåter fra det verdslige marked. Det legges stor vekt på at sangene skal passe til temaet.

³² Nærmere bestemt i *det skjer*-spaltene i lokalavisa *Asker og Bærum Budstikke*.

Solidaritetskveld

Solidaritetskvelden, som hadde navnet *fra det lokale til det globale – Hva er utfordringen?*, er et tidsavgrenset tiltak som ble arrangert i 2005. Det var rettet mot samme aldersgruppen som ungdomsgudstjenesten, men den involverte også voksne. Tiltaket var etablert i forbindelse med trosopplæringsprosjektet, og hadde ikke blitt arrangert før.

Hvorfor

Hensikten med tiltaket var å gi de unge (og også voksne) informasjon om solidaritetsarbeid, å oppfordre til engasjement og refleksjon omkring arbeid for rettferdighet og solidaritet og å knytte sammen det lokale og det globale. Videre var det et ønske om at fokuset skulle formidle håp og tro på at ungdom (og voksne) kan forandre verden.

Hvordan

Solidaritetskvelden inneholdt en paneldebatt, med representanter fra Amnesty International Norge, Attac og Norad, det ble vist korte filmsnutter med barn og ungdoms fremtidsdrømmer og det ble holdt en konsert med bandet PostScriptum.

Evaluering

I evalueringen opplyses det at arrangementet fungerte godt på alle måter unntatt en. Oppmøtet var noe skuffende. På solidaritetskvelden kom det 23 ungdommer i den aktuelle aldersgruppen³³.

Annonsering

Dette arrangementet ble annonsert på samme måte som Ungdomsgudstjenesten, i tillegg til at det ble kunngjort i menighetsbladet.

Fokuskurs i livsmestring

Dette tiltaket er et tidsavgrenset tiltak som retter seg mot ungdom på 17-18 år. Det er etablert i forbindelse med trosopplæringsprosjektet og fantes ikke i forkant av dette.

³³ På tross av at dette var et arrangement i regi av trosopplæringsprosjektet, ble det åpnet også for andre interesserte. Dette førte til at om lag halvparten av de fremmøtte var mer enn 18 år gamle.

Hvorfor

Hensikten med prosjektet er å formidle tro på seg selv overfor de unge, tillit til hverandre og leder/instruktør, og gjennom eksempler å vise at utfordringer i livet kan mestres. Man ville gi de unge mestringsopplevelser og samtidig utfordre dem på deres egne grenser. Det var ønsket at prosjektet skulle ha en bred appell. Prosjektets art førte allikevel til et maksimalt deltakerantall på 50.

Hvordan

Dette prosjektet ble gjennomført i samarbeid med Norges Padlerforbund. Padlingen gav måter å utfordre deltakere i mestring og samarbeid. Mellom padleøktene ble det igangsatt samtaler om opplevelsene og erfaringene.

Evaluering

Prosjektet fungerte veldig godt, med unntak av at bare tre personer deltok i tillegg til arrangørene. Dette skyldes muligens at markedsføringen av prosjektet ikke har fungert, på tross av at dette prosjektet hadde det mest omfattende PR-budsjettet av alle prosjektaktivitetene i Lommedalen. Det er positiv stemning for å prøve seg på et liknende tiltak igjen, men det er vanskelig å få til fordi padlesesongen enten sammenfaller med sommerferien eller hektiske uker med skolestart eller skoleavslutning.

Annonsering

Markedsføringen av tiltaket ble gjort ved hjelp av internett og plakatopphenging. I tillegg ble det sendt ut postkort til alle de 370 menighetstilhørende som er i den aktuelle alderen. Som nevnt var det kun tre av disse som møtte opp, noe som var veldig skuffende. Postkortene var designet av et meget profit designermfirma, men av økonomiske årsaker ble budskapet formulert av folk i menigheten. Formuleringene har senere blitt slaktet av folk i PR-bransjen, og det antas at de er grunnen til det dårlige oppmøtet. Dersom lignende markedsføring skal brukes ved en senere anledning, kommer man til å bruke profesjonelle til hele jobben. Dette er veldig kostbart, og det samme gjelder portoen. Derfor vil nok denne markedsføringsstrategien kun brukes unntaksvis.

Arrangement natt til 1. mai.

Natt til 1. mai 2006 arrangerte Lommedalen menighet i samarbeid med den lokale bokseklubben³⁴ et arrangement for ungdom. Dette var et tidsavgrenset prosjekt og har ikke funnet sted i forkant av reformen.

Hvorfor

Natt til 1. mai har de siste årene vært preget av ganske vill ungdomsfesting i området rundt Lommedalen. På disse festene har det vært sterkt innslag av rus og mye bråk. Derfor ønsket menigheten å skape et alternativt og rusfritt hengested for de unge denne natten.

Arrangementet er med andre ord diakonalt, uten noen direkte forkynnelse utover det at arrangementet fant sted i kirken og delvis i kirkelig regi og slik kunne vise at kirken er åpen for de unge med alt de er og interesserer seg for.

Hvordan

Kirken tok kontakt med bokseklubben, som de også tidligere har samarbeidet med. Ved inngangen til kirken ble det rigget en boksering der det ble arrangert ferdighetsmerkekamper³⁵, ordinære kamper samt en oppvisningskamp mellom en proffbokser og prosjektleder Hansen³⁶. Inne i kirken ble det arrangert konsert med tre lokale band, Venke Knutson, og idoldeltaker Audun Rensel. I tillegg underholdt Tommy Steine.

Arrangementet var stengt for alle berusede ungdommer, og vaktholdet ble foretatt av foreldre til tensingmedlemmer.

Evaluering

Arrangementet betegnes som særskilt vellykket. 200-300 ungdommer var innom kirken, om lag 50 var involvert i gjennomførelsen. Samarbeidet med bokseklubben gikk fint. Det oppstod ingen problemer med beruset ungdom, og politiet uttalte i en oppsummering av 1. mai-natta i *Asker og Bærum Budstikke* at natta hadde forløpt roligere enn vanlig, delvis grunnet regnværet og delvis grunnet arrangementet i Lommedalen kirke.

³⁴ Bærums Verk Bokseklubb.

³⁵ Ungdommene mottar et nytt ferdighetsmerke når de i en slik kamp viser at de behersker et nytt nivå.

³⁶ Som for øvrig endte opp med brudd i to ribbein.

Annonsering

Det ble annonsert for dette tiltaket ved at plakater ble hengt opp i nabolaget, flyers ble utdelt på skolen, og arrangementet ble omtalt i *hva skjer*-spaltene i lokalavisa. I tillegg fikk arrangementet fyldig etterromtale i den samme avisa. Det var journalister til stede under nesten hele arrangementet.

Superonsdag

Superonsdag er et prosjekt som egentlig ikke er knyttet spesielt om mot ungdomstrinnet, men allikevel er det flere unge som både deltar og medvirker. Superonsdag, som er et uoffisielt navn som har kommet fra deltakerne og ikke fra arrangørene, er en samling av aktiviteter³⁷ for barn og voksne som finner sted i kirken på onsdagene. Ønsket er å samle menighetsmedlemmer fra forskjellige sammenhenger i kirken en dag i uken.

Hva har prosjektet i Lommedalen ført til så langt?

Av prosjektets hovedmålsetninger er det først og fremst målene rundt ungdomsgudstjenesten som er nådd. Det er fortsatt litt igjen å gjøre på oppmøtesiden, men som nevnt er dette i ferd med å utvikle seg nå som gudstjenesten er flyttet til søndager, og det er stadig en større del av oppmøtet som ikke kommer fra tensingmiljøet. I tillegg er det ikke så mange som kommer hver gang, men mange som kommer en gang i blant. Dermed når ungdomsgudstjenesten ut til flere enn det kan synes ved én gudstjeneste. I tillegg er inntrykket at de unge liker gudstjenestene.

De gamle tiltakene i menighetens ungdomsarbeid har ikke fått noen endring i medlemsmassen som en følge av trosopplæringsprosjektet. På den annen side er det blitt etablert nye tiltak, som favner bredere og møtes med interesse også langt utenfor de miljøene som er bygd opp rundt tensing og speider. Særlig gjelder dette altså 1. mai-natten og ungdomsgudstjenestene. Det er mange flere ungdommer som bruker kirken nå enn før.

Prosjektlederen hevder at prosjektet har medført forskjellige endringer i menighetens øvrige arbeid. Disse endringene har ikke i veldig stor grad latt seg spore i deltakerantall og kontaktflate (i alle fall ikke på ungdomstrinnet), men det har hatt en del konsekvenser bla. i

³⁷ Babysang, salg av middag, kor for forskjellige aldersgrupper (tensing unntatt).

hvordan man tenker i menigheten. Særlig gudstjenestefeiringen har endret seg, arbeidet med å inkludere de unge i gudstjenestearbeidet har ført til at frivillige blir involvert mye mer i alle gudstjenestene. Man har sett at dette kan gjøre gudstjenestene bedre, gi folk tilhørighet og at det kan gi dem livsmestringsutfordringer. I tillegg får flere øynene opp for hva de forskjellige leddene i gudstjenesten betyr. Frimodigheten til å gå til nattverd har økt, særlig blant de unge. I tillegg nevnes det at forkynnelsen har blitt mer vendt mot det jordiske og mindre mot det himmelske. Det er jobbet mye med både selvbilder og gudsbilder. Prosjektnavnet *en åpen dør* har fått følger for menighetens arbeid også utenfor trosopplæringen. Hvordan og hvorvidt den åpne døren merkes for den store medlemsmassen i Lommedalen, er det foreløpig ikke gjort noen undersøkelse på.

Hvilke momenter vektlegges i Lommedalen?

I trosopplæringsarbeidet i Lommedalen er det først og fremst det diakonale livshjelpaspektet som vektlegges, både på hensiktsiden og i praksis. På kurset i kreativ livsmestring er det åpenbart at hensikten er å hjelpe de unge til å bli bedre rustet til å takle utfordringer. Med natt til 1. mai –arrangementet er hensikten å holde ungdommene unna mer destruktive former for fester. Med solidaritetskvelden var hensikten å gjøre ungdommene mer opptatt av å drive internasjonal diakoni. Også med ungdomsgudstjenesten, som man kanskje kunne tro ble arrangert uten at livshjelp og diakoni var viktige drivkrefter, fokuseres det sterkt på disse aspektene.

Trosopplæring i form av formidling av teoretisk kunnskap om kristen tro finner jeg lite av i prosjektaktivitetene i Lommedalen, også i prekenen i ungdomsgudstjenesten har jeg inntrykk av at det er livshjelp som er hovedtema. Hvilken måte dette aspektet vektlegges i det ytterligere ungdomsarbeidet i menigheten faller utenfor denne oppgaven, antagelig er det i det minste representert i konfirmantundervisningen og i ledertreningsarbeidet. I prosjektarbeidet er det i alle fall fraværende. Det samme gjelder omvendelsesperspektivet. I trosopplæringsarbeidet i Lommedalen arbeides det ut fra en målsetning om stor bredde, og det gies i både teori og praksis uttrykk for et tydelig ønske om at alle menighetsmedlemmer i den aktuelle aldersgruppen er ønsket til de forskjellige aktivitetene, uavhengig av personlig religiøs overbevisning. Menigheten er medlemmene, noen ytterligere omvendelse spørres det ikke etter.

Oppøvelse av praktiske trosferdigheter vektlegges ikke i prosjektarbeidet i Lommedalen, med unntak av i ungdomsgudstjenesten. Her får de unge medvirke, også i liturgien, og de får i tillegg lov til å uttrykke/formulere seg på sin egen måte. Oppøvelsen finner med andre ord sted på en slik måte at de unge blir bedre rustet til selv å formulere seg i sitt forhold til tro og religiøse makter.

Fellesskapsaspektet vektlegges til en viss grad gjennom aktivitetene i Lommedalen. I de tidsavgrensede tiltakene bygges det kontaktflate, og gjennom gudstjenestefellesskapet og superonsdagen blir det en viss kontinuitet i ungdomsmiljøet rundt kirken. Med superonsdagen blir også disse miljøene knyttet opp om menighetens øvrige miljøer. På samme tid er det tydelig at det ikke jobbes for å skape et tett fellesskap. Særlig i ungdomsgudstjenesten arbeides det for at det skal være et miljø som er åpent for nye, og ungdomsgudstjenestene ble som nevnt flyttet til søndagskvelden for at den ikke skulle bli for sterkt preget av det tette tensingmiljøet. Ungdomsmiljøet rundt kirken er også preget av at det er lite klare grenser mellom hvem som er del av det og hvem som ikke er del av det. På tross av at oppmøtetallet på ungdomsgudstjenestene er ganske jevnt, er det ikke de samme som er der fra gang til gang. Snarere er det et stort antall ungdommer som kommer en gang i blant.

Det kirkelige image bygges det godt opp om i Lommedalen. Ungdommene som møter kirken gjennom kurs i kreativ mestring, gjennom ungdomsgudstjenesten, og gjennom de andre prosjekttiltakene i Lommedalen vil formodentlig sitte igjen med inntrykket av en kirke som bryr seg om dem og ønsker å være der de er. Særlig gjennom ungdomsgudstjenestene viser kirken at den kan formidle møtet med det hellige/Gud på en måte som ivaretar de unges interesser.

Måten det annonseres for trosopplæringsaktivitetene i Lommedalen bærer også preg av at man ønsker at alle skal føle seg velkomne. Riktig nok markedsføres tiltakene i organer som menighetens hjemmeside og menighetsbladet, steder som det sannsynligvis bare er de mest engasjerte menighetsmedlemmer som holder seg oppdatert på (og ofte ikke engang dem). Men menigheten bruker også brev, annonsering på skolen (dette har riktignok vært rettet mot målgrupper under tenårene, men det sier etter min mening allikevel noe om det klare folkelige aspektet ved trosopplæringsprosjektet i Lommedalen), annonser under *det skjer-* spaltene i lokalavisa, og plakatopphenging på såkalte nærsentra.

Alt i alt er prosjektlederne i Lommedalen, slik jeg har oppfattet det, flinke til å jobbe i overensstemmelse med sin visjon om en åpen dør. Det virker også som om det arbeidet som faktisk drives overfor de unge, er i full overensstemmelse med det lederne ser på som hensikten med prosjektet.

Grønland menighet

Menigheten

Grønland menighet ligger, med sine 5058 medlemmer blant 11 125 innbyggere³⁸, sentralt i Oslo øst, i et område sterkt preget av en multikulturell og flerreligiøs storbykultur³⁹. Dette preger også ungdomsmiljøene, som er preget av andre og tredjegeners innvandrere, fra store familier med varierende, men ofte noe dårlig økonomi.

Kirkebygningen er en klassisk teglsteinkirke fra 1800-tallet. Menigheten disponerer i tillegg et menighetshus til en del utenomgudstjenestelige aktiviteter. Dette er i ferd med å gjennomgå en enkel oppussing, delvis utført av trosopplæringsengasjerte ledere.

Menigheten har ikke hatt noe utenomkirkelig kristent miljø av betydning på svært mange tiår, og er dermed enerådende på tilbudssiden for medlemmene. På samme tid er menigheten i den spesielle situasjon at den representerer et mindretall av sine innbyggere. Organisasjonsmessig har den formell kontakt med Norges KFUK-KFUM, men dette har lite å si i praksis utover det at prosjektene mottar medlemsstøtte.

Situasjonen før prosjektstart

Før prosjektet var det, i tillegg til konfirmantopplegget, ett spesifikt ungdomstilbud i Grønland menighet. Dette var Kulturverkstedet, som er en klubb tilsluttet Norges KFUK-KFUM. Denne klubben hadde en veldig lav kristen profil, og var mest et diakonalt arbeid for menighetens unge, uavhengig av kirkelig tilknytning. Denne klubben har blitt en del av prosjektet, noe som forventes å forme dens arbeid fremover. I tillegg har det vært et

³⁸ I følge prosjektpresentasjonen på internett, 6.11.2006;
<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>

³⁹ Særlig gjelder det for ungdommene i den for oppgaven aktuelle alderen. Etnisk norske familier har en tendens til å flytte fra denne bydelen etter hvert som barna når skolealder, det er få etniske nordmenn mellom 10 og 20 år i menigheten. Dette gjenspeiles i det lave konfirmantantallet. Det er få av de etnisk ikke-norske innbyggerne som er medlemmer i DnK.

lederskifte der prosjektmedarbeidere er i ferd med å overta hele driften, og klubben blir således presentert som en del av trosopplæringsprosjektet.

Konfirmantarbeidet foregikk (og foregår) i samarbeid med flere menigheter fra Oslo indre øst, noe jeg skal komme tilbake til. Våren 2005 var det kun to konfirmanter direkte tilknyttet Grønland menighet, grunnet det lave antallet kirkemedlemmer i den aktuelle alderen.

Trosopplæringsprosjektet

Prosjektnavn: Ungdomsarbeid i motstrøms kontekst – samtaler, opplevelser, identitet, fellesskap.

Prosjektnavnet i Grønland er valgt i samarbeid mellom Grønland menighet og UKT-linja på MF. Det er lenger enn de andre prosjektnavnene, og har visjonen innebygd i seg.

Målsetting

Lære mer om hvordan man kan være kirke for ungdom i alderen 13-18 år på et sted hvor de døpte er i stort mindretall i en multikulturell og flerreligiøs sammenheng⁴⁰. Hovedhensikten med prosjektet i Grønland er altså ikke å drive med trosopplæring, men å lære om å drive med trosopplæring.

Visjon

Prosjektet i Grønland har bygd sin visjon mer inn i målsettingen og prosjektnavnet, i stedet for å ha en egen visjon på prosjektpresentasjonen på Størst av alts nettsider.

Prosjektinformasjon

Grønland kirke har blitt tildelt trosopplæringsmidler fra 2005 og mottar i 2006 tilsammen 515 000 kr gjennom trosopplæringsprosjektet. Trosopplæringsprosjektet drives i samarbeid med UKT-linja på MF⁴¹, og det var sistnevnte som var initiativtaker til prosjektet. Dette samarbeidet tilfører prosjektet i Grønland 8 praktikanter i disse tre årene. Praktikantene tilbringer åtte-ni timer i Grønland menighet ukentlig. Prosjektlederen heter Ann-Kristin Fauske og er ansatt i 50% stilling.

⁴⁰ Prosjektpresentasjonen, 4.10.2006;

<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>

⁴¹ UKT er en forkortelse for Ungdom Kultur og Tro, noe som er navnet på en relativt nyopprettet ungdomsarbeiderlinje på Det Teologiske Menighetsfakultetet(MF).

Som prosjektnavnet tilsier er hensikten med prosjektet i Grønland å drive kartleggingsarbeid og å samle erfaringer fra ungdomsarbeid i en spesiell kontekst, og mye av arbeidet i starten har også gått med til å gjøre undersøkelser om sognet og ungdomsmiljøet. De nye tiltakene som er satt i gang, og de endringer som er gjort i det eksisterende tiltaket, kommer som følge av de kontekstundersøkelsene som ble gjort i starten.

I og med at man i Grønland har brukt såpass lang tid på undersøkelser i starten, har aktivitetene her blitt drevet i kortere tid enn i de andre menighetene. Dette fører til at det er mindre å skrive på evalueringsbiten, samtidig som at hensikten med aktivitetene ofte er mer gjennomtenkt i forhold til de andre prosjektene.

Jeg kommer ikke til å skrive om de kontekstundersøkelsene som er gjort. Heller vil jeg konsentrere meg om de tre forskjellige aktivitetene som drives for aldersgruppen 14-18 år, og som er formet på bakgrunn av undersøkelsene. Disse er ungdomskafé, kulturverksted og konfirmantoppfølgingskurs.

Ungdomskafé

Ungdomskafeen er et nystartet kontinuerlig tiltak, opprettet som en del av prosjektet. Det har ikke vært noe liknende i Grønland menighet tidligere. Den ble opprettet på bakgrunn av informasjon og ønsker som kom frem i kontekstundersøkelsen. Flertallet av deltakerne tilhører andre tros- og livssynssamfunn enn Dnk.

Hvorfor

Hensikten med ungdomskafeen er at de unge skal få et sted å være, et forum der de kan få oppleve positiv voksenkontakt. Særlig for jenter i familier med innvandrerbakgrunn, de aller fleste elevene på skolen har slik bakgrunn, er det vanskelig å få lov til å gå ut om ettermiddagene/kveldene. Ungdomskafeen er det enklere å få gå til, fordi den arrangeres tidlig etter skoleslutt, og den arrangeres i Herslebs ungdomsskoles lokaler.

Det understrekes at kafeen skal ha en diakonal profil. Ikke bare middelet, men også målet skal være diakoni. Det er ikke et ønske om å henvise til kristendom på annen måte enn at det gjøres klart for deltakerne at det er Grønland kirke som driver arbeidet. Det er viktig, også for

samarbeidet med skolen, at det ikke skal være noen muntlig forkynnelse⁴². På den annen side er det et ønske om at det i tiltaket også skal være rom for religionsdialog der de unge ønsker det. Tiltaket skal være et møtepunkt for mennesker fra forskjellig livssynsmessig bakgrunn.

Hvordan

Man har gått til innkjøp av en del småting for å kunne drive kafé, og i tillegg et stort fotballspill-bord for å ha et litt eksklusivt aktivitetstilbud⁴³. Det er ordnet lokaler på Hersleb skole, en ungdomsskole i menigheten. Klubben er foreløpig åpen fra 14:00 til 16:00 på mandager. Lederne skal være tilstede for kontakt og prat, og også for å drive leksehjelp.

Lokalene består av to rom med et kjøkken imellom. På det ene rommet er det pult og stoler, og dette stedet brukes til leksearbeid. Lederne her gir leksehjelp og passer på at det er arbeidsro i rommet. På det andre rommet er det noen sofaer, mindre brettspill, bordfotballspill, bordtennis, samt et bord ved døråpningen, der det selges toast og saft. Det spilles hip-hopmusikk og har ganske høy grad av aktivitet. Lederne forsøker her å være en del av miljøet og deltar i spill og/eller småprat med ungdommene.

De fleste av lederne på tiltaket er tilknyttet prosjektet i Grønland og UKT-linja på MF. Det foreligger dog et ønske om å få tak i flere ledere, også uten en slik tilknytning. Det er ikke en forutsetning at lederne oppfatter seg selv som kristne, men de må kunne stå inne for det min informant kaller *kristne grunnverdier*⁴⁴.

Evaluerings

Det er foreløpig vanskelig å evaluere dette prosjektet, da kafeen i skrivende stund (17.10.2006) bare har vært åpen to ganger. Den første gangen var det bare sju deltakere, mens det på andre forsøk møtte opp mellom 20 og 30 deltakere. Tiltaket er tydelig populært blant de unge. Økningen i deltakere viser også at det fort kan bli nødvendig med en større lederstab, både for at alle skal bli sett og for at man skal kunne klare å beholde kontrollen på ungdommene. De første gangene tiltaket ble arrangert var det veldig laber interesse for kafévarene, men dette tok seg raskt opp da Ramadan var over.

⁴² Riktignok forbeholder lederne seg retten til å svare på eventuelle spørsmål om kristen tro fra deltakerne, men de ville aldri ta initiativet til slike samtaler selv, og disse er heller ikke hensikten med arbeidet.

⁴³ Det brukes også to bordtennisbord, men disse tilhører skolen.

⁴⁴ Informant i samtale med meg på kafeen 16.10.2006.

I forbindelse med forarbeidet til kafeen er det første som påpekes at samarbeidet med skolen⁴⁵ har gått forbausende bra i forhold til slik situasjonen har vært ved tidligere fremstøt fra kirkens side. Dog har man et visst inntrykk av at skolen først og fremst ønsker leksehjel্পdelen og er noe mindre interessert i kafeen.

Annonsering

Annonseringen for skolekafeen har foregått ved plakatoппslag på skolen, i tillegg til at noen av lærerne har informert elevene om leksehjel্পdelen av tiltaket.

Kulturverksted

Kulturverkstedet er et kontinuerlig tiltak, som også eksisterte i forkant av prosjektet. Det har fungert som en vanlig klubb-enhet i Norges KFUK-KFUM, men står, delvis i forbindelse med reformen og delvis grunnet generasjonsskifte i lederstaben, nå overfor en rekke endringer. Også her tilhører flertallet av deltakerne andre tros- og livssynssamfunn enn Dnk.

Hvorfor

Hensikten med dette tiltaket har vært å bygge relasjoner de unge seg imellom, og mellom de unge og menigheten. I tillegg ønskes det å gi de unge et trygt sted å være. Man har også et håp om at enkelte av deltakerne her skal rekrutteres inn i videre trosopplæring. I likhet med ungdomskafeen er det ingen eksplisitt muntlig forkynnelse her. Foruten at man svarer på eventuelle spørsmål, er det først og fremst det diakonale aspektet ved tiltaket som er trosopplærende.

Hvordan

Det arrangeres ulike kveldskurs/aktiviteter⁴⁶ i semesterbolker, og disse avsluttes med showcase på et kveldsarrangement. Kulturverkstedet møtes ukentlig på onsdagskveldene. Tradisjonelt har det vært en ganske stor frivillig lederstab, med mange personer med særlig kompetanse på kursemnene. For tiden foregår det en lederutskifting⁴⁷, der denne lederstaben for en stor del byttes ut med UKT-studenter fra MF. Dette vil naturlig nok komme til å endre aktivitetstilbudet en del, nøyaktig hva disse endringene vil gå ut på er foreløpig usikkert. Det

⁴⁵ Min informant Eivind Spilling beretter at det på Hersleb skole er en ganske stor andel av staben som ikke ønsker noe samarbeid med kirken. Humanetisk forbund står sterkt særlig blant KRL-lærerne, og disse ønsker en livssynsnøytral skole, noe en av mine informanter mener er uoppnåelig.

⁴⁶ Hittil har dette inkludert bandkurs, filming og redigering, redesign (omsyng av klær).

⁴⁷ I dette ligger at den gamle ledergjengen følte seg ferdige med arbeidet og litt gamle til å være ledere i ungdomsarbeidet. Det har altså ikke vært noe lederskifte fremprovosert av trosopplæringsprosjektet.

vrderes også en sammenslåing med det for tiden nokså inaktive Vålerengen tensing, men dette er ikke bestemt.

På tross av at kulturverkstedet i Grønland er registrert som en klubb-enhet i Norges KFUK-KFUM, pleier det ikke være representert på kretsarrangement og landsarrangement i regi av denne organisasjonen. Dette fordi man tror den klare kristne profilen ved disse arrangementene vil gjøre dem uinteressante for det flertallet av deltakere som ikke anser seg som kristne, og kan skape uklarhet i forhold til kulturverkstedets åpne profil.

Evaluer ing

Kulturverkstedet i Grønland fungerer relativt bra. Oppmøtet er på 10-20 ungdommer per samling, noe som er 10-20% av de døpte ungdommene i den aktuelle aldersgruppen⁴⁸. Det har foreløpig ikke vært noe stort samarbeid mellom kulturverkstedet og menighetens øvrige arbeid, men det hender at konfirmantene kommer innom arrangementet. Det har også skjedd at enkelte av deltakerne etter eget ønske har blitt med på ungdomsweekend⁴⁹.

Her finner jeg det rimelig å nevne et nytt tiltak som er satt i gang i forbindelse med trosopplæringsprosjektet, og delvis i forbindelse med kulturverkstedet. Lederne fra UKT har nemlig begynt å samles til en enkel kristen liturgi i etterkant av kulturverkstedet. Hittil har ingen av ungdommene blitt med på dette, og det er heller ikke hovedhensikten. Samlingen er delvis for å signalisere overfor de unge at kulturverkstedet er et tiltak i kirkelig regi, og i tillegg for å ha en forkynnelsesdel som kan være en videreføring av tensingandakten dersom Vålerengen tensing slås sammen med kulturverkstedet. Slik kan man opprettholde den noe høyere kristne profilen fra Vålerengen tensing, samtidig som det understrekes at den delen er frivillig, og at de ungdommene som har tilhørighet til en annen religion, ikke behøver å være med på denne samlingen for å kunne være fullverdige deltakere på kulturverkstedet.

Annonsering

Dette tiltaket er blitt annonsert ved direkte personlig kontakt mellom medlemmene og disses venner, og i tillegg ved skolebesøk.

⁴⁸ Dette er dog et ganske fiktivt tall, i og med at størsteparten av deltakerne jo ikke er døpt eller medlemmer av Dnk.

⁴⁹ Dette har innebåret at de frivillig har utsatt seg for kristen forkynnelse blant annet i form av konfirmantundervisning, på tross av at de har bakgrunn fra andre religioner.

Konfirmantoppfølgingskurs

Konfirmantoppfølgingskurset er et kontinuerlig tiltak som er opprettet i forbindelse med trosopplæringsprosjektet. Det er opprettet på bakgrunn av direkte forespørsler fra konfirmanter som hadde hørt om lignende kurs i andre menigheter.

Hvorfor

Hensikten med konfirmantoppfølgingskurset er å gi en opplæring utover det konfirmantundervisningen byr på, samt å utdanne ledere som kan brukes i arbeidet med neste konfirmantkull. Fra og med høsten 2006 har man også begynt et videre oppfølgingskurs for de som allerede har vært konfirmantledere en gang. Hensikten med dette kurset er å knytte disse sterkere sammen med menigheten, og å involvere dem i menighetens øvrige ungdomsarbeid.

Hvordan

I Oslo indre by driver menighetene⁵⁰ konfirmantarbeidet sammen, og konfirmantoppfølgingskurset er henvendt til hele denne gruppens samlede konfirmantkull. Første gang kurset ble arrangert, våren 2006, ble det arrangert parallelt med konfirmantundervisningen, fra superlørdagen⁵¹ i januar til konfirmantleiren om sommeren⁵². I tillegg var de med på en weekend bla. med konfirmantene fra indre by, de hadde en egen helgetur og fem andre samlinger. Kurset var ledet av en praktikant fra UKT-linja på MF, i tillegg til to frivillige. Boka *En helt overkommelig disippel* av Knut Tveitereid ble brukt som grunnlag for undervisninga.

Neste runde med konfirmantoppfølgingskurs er allerede startet, da man fant ut at man ville spre det over lenger tid. Det er fortsatt åpent for flere deltakere, og man håper flere skal melde sin interesse ved et konfirmantreunion-arrangement som finner sted i slutten av oktober 2006.

Evaluering

Det har vist seg at mange av kursdeltakerne er mer interessert i lederoppgaven enn i kunnskapsformidlingsdelen. Dette har også ført til at to av fjordårets åtte deltakere trakk seg før kurset var over. I tråd med resten av opplegget i Grønland er også dette under stadig revidering, og erfaringene fra forrige kurs brukes flittig i årets. Deltakertallene viser at det

⁵⁰ Disse er Grønland, Kampen, Vålerengen, Gamlebyen, Frogner, Bygdøy, Storsalen og Trefodlighet.

⁵¹ Stort felles arrangement som starter konfirmantundervisningen i alle Dnk-menigheter i Oslo sentrum, i tillegg til konfirmantene i Storsalen.

⁵² Samlet leir for alle konfirmantene i alle Dnk-menigheter i sentrum i tillegg til konfirmantene fra Storsalen.

absolutt er interesse for å drive kursene, og fire har også meldt seg på til videre kursing etter å ha fullført første kursrunde.

Det oppleves litt vanskelig å finne meningsfulle lederoppgaver til disse ungdommene ut over det å være ledere i konfirmantopplegget. Det ville være unaturlig å bruke dem som ledere på kulturverkstedet da de ikke selv kommer fra det miljøet og heller ikke er noe eldre enn ungdommene der. Foreløpig har noen av dem blitt brukt i kveldsmessen *pust*, som arrangeres på månedlig basis i Grønland kirke. Enkelte i menigheten ønsker også at disse ungdommene skal danne basisen for et ungdomsmiljø med en sterkere kristen profil enn resten av ungdomsarbeidet, men dette er ikke en tankegang prosjektlederen og UKT-praktikantene er helt enig i⁵³.

Et problem i forbindelse med dette kurset er at ungdommene gjennom det får en tilknytning til Grønland menighet, samtidig som de er medlemmer i andre menigheter, og meningen er at de skal bruke sine ledererfaringer der. Dette er det vanskelig å gjøre noe med, da det ikke er mange nok interesserte ungdommer i hver enkel menighet til at opplæringen kan foregå separat.

Annonsering

Det annonseres for alle konfirmanter i hvert konfirmentkull at det er muligheter for å gå på oppfølgingskurs og være leder for neste kull.

Hva har prosjektet i Grønland ført til så langt?

Som nevnt har man ikke rukket å høste så mange erfaringer fra tiltakene i Grønland, da disse ble igangsatt på et relativt sent tidspunkt. For øyeblikket ser det ut til at menigheten er i ferd med å lykkes både med å gi et tilbud med en sterk kristen profil, og tilbud med en mindre sterk kristen profil. Hvordan utviklingen blir på deltakersiden, er det foreløpig for tidlig å si noe om.

Samarbeidet mellom UKT-linja på MF og Grønland menighet har foreløpig gått relativt bra. Det har vært noen gnisninger, da mange i menigheten hadde forventet et større aktivitetstilbud allerede fra starten av prosjektet. Nå fungerer kommunikasjonen bedre, delvis fordi Eivind

⁵³ Enkelte av praktikantene ønsker dette, men jeg har inntrykk av at dette ikke er flertallet.

Spilling fungerer både som UKT-praktikant som ungdomsarbeider ansatt i menigheten. Menigheten har fått tilgang på dyktige ledere (egentlig har de vel fått nesten hele prosjektet i fanget), og UKT-studentene har fått tilgang på en interessant og utfordrende praksisplass.

Hvilke momenter vektlegges i Grønland?

I trosopplæringsprosjektet i Grønland er det diakonalt arbeid og livshjelp som er de viktigste aspektene i aktivitetene, i alle fall i breddetilbudene. På ungdomskafeen får ungdommene et sted å treffes og å være, de får hjelp til leksene, og de får oppleve positiv kontakt med voksne og eldre ungdom. Dette er hovedhensikten slik det er meg fortalt fra lederne, og det er hva jeg har inntrykk av at ungdommene også opplever. På samme måte er det også med kulturverkstedet. De unge får et sted å være og å treffes, de får oppleve positiv voksenkontakt, og de får utfolde seg og tilegne seg ferdigheter.

Omvendelse er et perspektiv det ikke jobbes under. Det skal ikke være et bakenforliggende mål for aktivitetene at ungdommene skal omvendes til kristen tro. På samme tid har jeg inntrykk av at lederne tenker at det ville vært fint dersom en slik omvendelse fant sted, på tross av at det ikke jobbes for det. Det forkynnes ikke direkte, det eneste som med ord sies om kristen tro, sies som svar på eventuelle spørsmål. På samme tid gjøres det klart for alle som deltar at det er kirken som står bak arrangementene. Kulturverkstedet finner sted i kirkens lokaler og etterfølges av en kveldsliturgi, mens det i ungdomskafeen opplyses om det kirkelige initiativet med plakater. Det vurderes også å lage gensere med påskriften *Grønland menighet* til alle lederne, og kapellan Gylver møter opp på arrangementet med en t-skjorte det står *prest* på. Dermed blir tiltakene allikevel, såvidt jeg kan forstå, en slags forkynnelsestiltak, noe som også kommer tydelig frem når deltakelsen får ungdom fra andre religioner til å ta initiativet til å bli med på ungdomsweekend med konfirmandundervisning. I den grad omvendelse ikke er den bevisste intensjonen, er det i alle fall en naturlig følge av aktivitetene⁵⁴. Denne kirke- og menighetsfrontingen må kunne sies å være med på å bygge kirkelig image. Kirken viser seg som en venn av ungdommene, en institusjon som vil dem vel. Samtidig er det naturlig å tro at religionsgapet vil gjøre at det fortsatt ville oppleves noe unaturlig for de unge å gå på gudstjeneste.

⁵⁴ Et interessant spørsmål er om dette arbeidet er i tråd med trosopplæringsreformen, da en av hovedhensiktene med denne er å drive opplæring i kristen tro overfor kirkens medlemmer. Så vidt jeg kan se er prosjektet i tråd med det, ut fra sin målsetting. Tiltakene er derimot, slik jeg ser det, mer i en gråson. Når dette er sagt, er det naturlig å tilføye at jeg synes tiltakene er veldig positive, og jeg tror de kan bidra til større forståelse mellom utøvere av forskjellige religioner i Norge. Om ikke det er rom for slike tiltak i reformen, burde det etter mitt syn bli gitt rom for det.

I Grønland jobbes det lite med oppøving i trosferdigheter eller opplæring i teoretisk kunnskap om kristen tro. I kulturverkstedet og på ungdomskafeen er begge disse aspektene helt fraværende, mens de blir viktige aspekter i ledertreningsarbeidet.

Gjennom tiltakene i Grønland bygges det ikke noe definert kirkelig ungdomsmiljø, men det vil antagelig bli et bedre miljø for kontakt med kirken for de ungdommene som deltar. Verken på ungdomskafeen eller i kulturverkstedet er det, etter hva jeg har skjønnet, en viktig målsetting å bygge et fellesskap. Det viktige er nærhet, å gi de unge gode opplevelser og positiv voksenerfaring, men det arbeides ikke ut fra et ønske om å skape et bestemt miljø.

Hedalen menighet

Menigheten

Hedalen menighet ligger i Sør-Aurdal kommune i Valdres. Den har 665 medlemmer og 747 innbyggere⁵⁵. Hedalen ligger relativt avsides, og ungdomskullene er små. Det er en oversiktlig bygd der alle kjenner alle. De innbyggerne som ikke er med i DnK, er stort sett medlemmer i andre kirkesamfunn.

Kirkebygningen er en gammel stavkirke som alle i bygda er veldig glad i. Menigheten eier ikke noe forsamlingslokale utenom kirkebygningen, men bruker tidvis det privateide Ildjarntunet, som også brukes av lavkirkelige frivillige organisasjoner. Normisjon står sterkt i bygda, og det er, og har særlig vært, et sterkt bedehusmiljø. Slik er menigheten preget både av medlemmer med en sterk folkekirkelig tilknytning til kirken og et sterkt bedehusmiljø som driver kristent arbeid uavhengig av kirken. Det er også til en viss grad et samarbeid mellom Normisjon og menigheten.

Situasjonen før prosjektet

I årene før prosjektet hadde ungdomsklubben HUK(Hedalen UngdomsKlubb) vært det eneste kirkelige tilbudet utover konfirmasjonen for ungdom i den oppgaveaktuelle aldersgruppen. I 2003 ble dette tilbudet lagt ned grunnet ledermangel, for så å bli gjenåpnet i en noe endret drakt som ved reformstart.

⁵⁵ <http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760> -21.09.2006

Konfirmantarbeidet var lagt opp rundt weekend med undervisning samt noen temakvelder og omfattet alle døpte ungdommene i bygda.

Trosopplæringsprosjektet

Prosjektnavn: Hedalen tar salto for Jesus

Dette med SALTO(SAMling ALle barn på TOrsdag)⁵⁶ stammer egentlig fra prosjektaktivitetene for de som er litt yngre enn den gruppen jeg arbeider med. Allikevel er dette et navn for hele prosjektet.

Visjon

Barna skal bli kjent med Jesus og oppleve hans nærvær⁵⁷

Målsetting

Et så godt tilbud til barn og unge at de aller fleste vil delta. Foreldrene skal være trygge på det som foregår og oppmuntre barna til å gå⁵⁸.

Prosjektinformasjon

Hedalen ble prosjektmenighet fra 2004 og tildeles i 2006 til sammen 125 000 kr. Det er ansatt en prosjektleder, Lene Grimsrud, i 50% stilling på disse midlene, men denne ansettelsen fant sted på et senere tidspunkt⁵⁹ enn i de andre menighetene, da det tok tid å finne relevante søkere. I tiden frem til denne ansettelsen var Eiliv Lønningen konstituert prosjektleder. Han fungerer nå som uformell veileder for Grimsrud og er i tillegg mentor for to andre trosopplæringsprosjekt.

⁵⁶ Navnet er muligens hentet fra det nå nedlagte kristne barnebladet *Salto*, som ble drevet av bla. Indremisjonsselskapet, som nå er en del av Normisjon.

⁵⁷ Prosjektsiden, 2.10.2006; <http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>. Jeg har tatt meg den frihet å rette opp en åpenbar skrivefeil i sitatet (på hjemmesiden står ordet *.este* istedenfor ordet *fleste*).

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Grimsrud er ansatt fra 01.01.2006. Hun ble for øvrig samtidig ansatt i 10% stilling som ungdomsarbeider i nabosognet Begnadalen, som ikke er prosjektmenighet. Det faktum at prosjektlederen ikke ble ansatt før to år etter at Hedalen ble prosjektmenighet frigjorde midler til å gjennomføre dyrere tiltak, som f. eks. å motta besøk langveisfra. Dette er det et ønske om å fortsette med, og det vurderes å søke om en økning av det årlige tilskuddet.

Prosjektet i Hedalen er fra sentralt hold klassifisert som et fullskalaprojekt, men i årsrapporten nevnes det ingen aktiviteter for barn på over 16 år⁶⁰. På grunn av de valg jeg har gjort i arbeidet med denne oppgaven, kommer jeg kun til å omtale arbeidet med de eldste barna, slik jeg har gjort i de andre menighetene⁶¹. Den i søknaden oppgitte hensikten med prosjektarbeidet for ungdommene i Hedalen er å utvikle nye arbeidsmåter for trosopplæring overfor denne aldersgruppen, samt å beholde ungdommene etter at de er ferdige med SALTO⁶². Det er to tiltak i Hedalen som omfatter den aldersgruppen jeg skriver om, og det er HUK og Maxikonfirmanter.

HUK

Ryggraden i arbeidet for ungdom i Hedalen menighet er prosjektet HUK. Dette er et kontinuerlig tiltak som finner sted omtrent en lørdag i måneden⁶³. Tiltaket er ikke nytt i og med reformen, men en gjenopprettelse og en videreutvikling av tiltaket er tatt inn som en del av prosjektarbeidet i Hedalen. Det blir dermed viktig for oppgaven å finne ut på hvilken måte tiltaket har endret seg nå som det har blitt en del av trosopplæringsprosjektet, og hvilke forventninger menigheten har til fremtidige forandringer.

Hvorfor

HUK skal være et alternativ for ungdom på lørdagskvelder og samtidig formidle tro. På lengre sikt ønskes det også, i følge Grimsrud, å skape et kristent ungdomsmiljø i bygda.

Hvordan

Kveldene starter med aktiviteter, aktivitetstype varierer fra gang til gang. Prosjektet har tilgang til gymsal og bruker denne til ball-lek. Noen av ungdommene lager mat, som siden spises i fellesskap. Kvelden avsluttes med noe de kaller trosglimt, hvilket er en enkel andakt.

⁶⁰ Meningen har vært at dette skal være et tilbud for ungdomsskoleelever, etter hvert har syvendeklassingene blitt med. Nå planlegges det at man gradvis skal tillate eldre deltakere (man øker målgruppealderen med ett år årlig), og i tillegg at syvendeklassingene etter hvert skal gå over til Salto. Dette for å tilpasse aktiviteten til trosopplæringsreformen. Når dette gjøres, blir det enda viktigere at HUK finner sted på lørdagskveldene, da flertallet av de eldre ungdommene går på videregående på Fagernes, et sted som ligger relativt langt fra Hedalen.

⁶¹ Prosjektene i Hedalen er likevel slik lagt opp at jeg har funnet det tjenlig her å omtale gruppen 12-16 i stedet for 14-18. I Hedalen er nemlig gruppen for 12-16 samlet i arbeidet, og det vil være vanskelig å omtale bare de eldste som treffes av tiltakene, da disse ikke er en egen gruppe.

⁶² SALTO er et tiltak for aldersgruppen opp til 12 år.

⁶³ Det er et ønske blant enkelte av de unge at HUK skal arrangeres oftere, men det eksisterer dessverre ikke et tilstrekkelig antall (voksen)ledere til det.

Tiltaket HUK ledes av en frivillig, slik det også fungerte før prosjektet i Hedalen startet. Etter at prosjektlederen ble ansatt har også hun tatt del i arbeidet med HUK. Slik det ordnes nå tar den frivillige voksenlederen seg av de fleste oppgavene av praktisk art, mens prosjektlederen i menigheten har trosglimtene. Begge er til stede under hele samlingen.

I 2005 ble det gjennomført 8 samvær i HUK, og disse varte i fire timer hver. Oppmøtet har vært på rundt 25 ungdommer per samling, hvilket utgjør 67,6% av dømte ungdommer i den aktuelle alderen i menigheten⁶⁴. Til sammen 75% av de dømte har vært innoim minst én gang. Tiltaket har med andre ord relativt bred tilslutning. Grunnen til at det ikke er blitt arrangert flere samvær er mangel på lederressurser.

Som nevnt avsluttes kveldene med en slags andakt. I årsrapporten oppgis det også at *troen* er det som formidles i tiltaket. Dette spesifiseres ikke nærmere, men i punktet under nevnes det at formidling av troen er en av to målsettinger for tiltaket. Videre fortelles det at det er et ønske å *gi klubben mer innhold*, underforstått av religiøs art. Dette sees på som vanskelig, når det skal tas hensyn til ønsket om høy deltagelse som ligger i reformen. Det å beholde det høye oppmøtet og å samtidig ha mer forkynnelse oppleves som en utfordring, og denne har man kommet frem til at best kan løses ved å ha et ledertreningsopplegg.

HUK er tilknyttet Normisjon gjennom ungdomsorganisasjonen Acta. Denne tilknytningen har liten praktisk betydning for arbeidet, ut over det at det kommer en representant fra kretsen en gang i året eller så og holder en andakt på samlingene. HUK får ikke økonomisk støtte fra Normisjon, men fra kommunen. Kontakten med Normisjon forvaltes av den ene presten.

Evaluering

I og med at HUK eksisterte også i forkant av trosopplæringsprosjektet⁶⁵, vil denne evalueringen først og fremst dreie seg om hvordan prosjektstatusen har endret HUK. HUK har foreløpig ikke endret seg mye etter at Hedalen ble prosjektmenighet. Det hjelper noe nå som prosjektleder endelig er tilsatt. Lederbemanningen har økt, og forkynnelsesdelen har blitt lengre og bedre. Sistnevnte har skjedd ved at det har kommet flere besøk utenfra, bla. fra

⁶⁴ Det finnes svært få udømte ungdommer i menigheten, og de få som er, er med i forskjellige frimenigheter, først og fremst Smiths venner.

⁶⁵ Riktignok lå det midlertidig nede, men ettersom jeg har forstått det, hadde HUK blitt gjenåpnet også om Hedalen ikke hadde blitt prosjektmenighet.

Bibelskolen i Grimstad og fra KingsKids⁶⁶. Disse besøkene er finansiert via reformen. Den største endringen kommer imidlertid etter hvert som den planlagte endringen i målgruppen for tiltaket trer i kraft.

Annonsering

Markedsføring for prosjektet HUK oppgis å ha blitt gjort både via skolen og ved personlig kontakt. Annonseringen på skolen skjer ved at voksenlederen med ansvaret for HUK, som også er lærer på skolen, informerer elevene om arrangementet. Grimsrud forteller at også den andre voksenlederens datter, som selv er en av elevene, deltar på dette. Ellers satses det mest på jungeltelegraf.

Grunnen til at det ikke gis noen offisiell informasjon om HUKs semesterplan, er at man frykter det skal møte opp eldre ungdom som ønsker å ødelegge arrangementet. Man prøver altså å unngå å legge ut semesterplan for eksempel på internett.

Maxikonfirmanter

Maxikonfirmanter er et nytt prosjekt som Hedalen menighet jobber med å starte opp. Det er et kontinuerlig tiltak, startet som en følge av trosopplæringsreformen. Det har ikke vært arrangert noe liknende i Hedalen tidligere. Tiltaket opprettes som en følge av noe som oppleves som en spenning mellom på den ene side et ønske om å gå mer i dybden med den kristne forkynnelsen og på den annen side et ønske om å følge trosopplæringsens oppfordring om å søke å oppnå en størst mulig oppslutning.

Prosjektet går ut på at fjorårskonfirmanter får noe ledertrening og brukes som ledere på SALTO for barn i forskjellige aldersgrupper. Det arbeides med å lage forskjellige temagrupper, hvor man vil utnytte ungdommenes interesser og evner og bruke disse i menighetens øvrige arbeid. Slik ønskes det i menigheten å beholde kontakten med de unge også etter konfirmasjonen og også gi dem mer opplæring om/i kristen tro.

Arbeidet med maxikonfirmanter er for øyeblikket i startgropa, det er bare gjort et par forsøk bla. ved at en av konfirmanntimene brukes på opplegg som ligner på det planlagte maxikonfirmantopplegget, og at konfirmantene i sterkere grad får oppgaver i

⁶⁶ En break dance –gruppe tilknyttet Storsalen i Oslo.

gudstjenestesammenheng. Interessen blant fjorårskonfirmantene er tilstede, så det ser ut til å være mulig å stable på beina noe som fungerer.

Hva har prosjektet i Hedalen ført til så langt?

Hittil har trosopplæringsprosjektet i Hedalen ikke hatt så veldig mye å si for HUK. HUK hadde etter alt å dømme blitt gjenopprettet uansett, og samlingene hadde etter alt å dømme blitt gjort på den samme måten også uten reformen. Riktignok har besøkene fra andre steder blitt hyppigere, og fokuset på bredde i oppmøtet har blitt større, men måten arbeidet drives på er relativt lik. Den viktigste endringen har vært i hvordan lederne tenker om arbeidet, det jobbes mye mer med en bevisstgjøring rundt hvorfor det som gjøres blir gjort. I tillegg har man funnet at kravet om en stor bredde blant deltakerne gjør det nødvendig å ha et alternativt prosjekt som går mer i dybden, og dermed er ideen om maxikonfirmantopplegget født. I tiden fremover vil endringene antagelig bli større. Snittalderen på HUK vil øke, og det vil være ungdommer som har gjennomgått et ledertreningstilbud og som dermed vil kunne være mer aktive i organiseringen av ungdomsarbeidet i menigheten. I tillegg kommer konfirmantopplegget til å bære preg av å være en forberedelsestid til maxikonfirmantopplegget, ved at ungdommene blir vant til arbeidsmåtene, og lederne blir kjent med ungdommenes evner og interesser for å kunne lage et opplegg skreddersydd for dem.

Enkelte ting kan tyde på at prosjektet har ført til at ungdomsarbeidet har kommet fjernere fra bedehusmiljøet og nærmere kirken. Prosjektlederen er ansatt i menigheten, og lederen for HUK er gift med presten. HUK arrangeres på skolen i stedet for på bedehuset. Dette gir en lavere terskel for ungdommene. Det er dog litt for tidlig å si noe om hvorvidt dette vil få betydning for menigheten generelt.

Hvilke momenter vektlegges i Hedalen?

I prosjektaktivitetene i Hedalen legges hovedvekten først og fremst på å *bygge og inkludere i et fellesskap*. Dette sees på som en naturlig følge av at det i reformen legges vekt på at flest mulig skal berøres av tiltakene. Det arbeides for å ha en kristen profil som er klar, men som samtidig ikke, verken i form eller i tid, setter et så sterkt preg på samlingene at ungdommene føler at de gir uttrykk for ha et kristent livssyn, å kalle seg personlig kristne, i kraft av å møte

opp⁶⁷. Andaktsstundene, eller ”trosglimtene”, er et fast innslag, men det er ikke det største og oppleves neppe blant de unge som det viktigste innslaget.

Det faktum at det i årsrapporten står at HUK skal være et *kristent alternativ* betyr, ettersom jeg har forstått det, ikke at man håper at ungdommene skal være på HUK i stedet for å være aktive i andre ungdomsmiljøer i bygda. Det foregår ingen avvisning av ikkekirkelig ungdomsarbeid i Hedalen, snarere et samarbeid mellom kirke og de tilbud som ellers måtte eksistere for ungdom⁶⁸. Jeg har ikke inntrykk av at det ligger en nedvurdering av verdslige fellesskap bak ønsket om et kristent alternativ, jeg tror snarere at det er snakk om et supplement til de miljøene ungdommene ellers er i.

På spørsmål om hvorvidt *omvendelse* sees på som en viktig hensikt med arbeidet i Hedalen, fikk jeg ja som svar. Det opereres med et kristendomssyn fra den vekkelsesorienterte indremisjonsbevegelsen, og det er et sterkt ønske om at ungdommene skal definere seg selv som kristne. På samme tid har man tatt inn over seg reformens ønske om store oppmøteandeler, og har nedtonet omvendelsesperspektivet i arbeidet. Etter hva jeg har forstått er det et ønske at maxikonfirmantopplegget skal ha et sterkere fokus på tro, og at omvendelser skal finne sted som en følge av dette. Det jobbes slik jeg kan se uansett, og på tross av ønsket om omvendelse, ikke ut fra en omvendelsesorientert forkynnelsesstil.

Formidling av teoretisk kunnskap er nok også tilstede i trosopplæringen i Hedalen, men også her hovedsakelig i form av ledertrening rettet mot et fåtall av ungdommene. Hensikten med det er nok som andre steder, at man vil at miljøet skal ha litt eldre ledere med et stort engasjement i arbeidet og en relativt stor kunnskap om kristen tro, og at holdninger og kunnskap slik skal spre seg.

Det *diakonale og livshjelpmessige* aspektet er i Hedalen representert ved at man gir de unge et fritidstilbud der hvor det ellers ikke skjer noe. Slik unngår man at ungdommene går ledige omkring og havner i destruktive festmiljøer, som det særlig i tidligere år har vært en del av i Hedalen. Dette har de lyktes særlig godt med, i den forstand at det ikke har vært noen problemer med beruset ungdom på HUK siden gjenoppstarten.

⁶⁷ Delvis fordi det ikke er så mange ungdommer i bygda som ser på seg selv som kristne, og delvis fordi det gir lav status å flagge et slikt livssyn.

⁶⁸ Som eksempel kan det nevnes at kapellan Eiliv Lønningen selv er leder i ungdomskorpset og bruker dem ofte i kirkens arbeid.

Det positive forholdet til kirken har jeg inntrykk av at det ikke arbeides så mye med i HUK. HUK arrangeres ikke i kirken, og den kirkelige profilen i tiltaket ligger relativt lavt. Under maxikonfirmantundervisningen er det planlagt at kirken vil vektlegges noe mer. Her er det planlagt å involvere ungdommene og gi dem funksjoner i gudstjenestene.

Det samme som i avsnittet over kan også sies om oppøving av praktiske trosferdigheter. I HUK berøres temaet lite, mens det i maxikonfirmantopplegget er planlagt å la ungdommene være med på utførelse av forskjellige ledd i gudstjenestene, samt muligens å bruke dem til å holde trosglimt på HUK.

Hillevåg menighet

Menigheten

Hillevåg menighet ligger i et villastrøk i Stavanger. Den har 4395 medlemmer og 5170 innbyggere⁶⁹. Hillevåg er en bydel fra 1950-årene, og menigheten ble opprettet som en videreføring og sammenslåing av lokale bedehusgrupperinger for om lag 20 år siden. I dette området er det for tiden vanskelig å drive kristent ungdomsarbeid⁷⁰. I følge prosjektleder Sørensen er det mange menigheter som sliter med å få tenåringer engasjerte i kirken, og i likhet med frimenighetene og de aller fleste kristne frivillige organisasjoner med sviktende oppmøte. Det er mange ungdommer i menigheten, de fleste fra hjem med en relativt god økonomi.

Kirkebygningen er en arbeidskirke, og den rommer mye mer enn bare kirkerommet. Den har kontorer, og både små og store forsamlingsrom og mange av disse er forbeholdt ungdomsarbeidet. Menigheten samarbeider med bla. NMS, og det legges stor vekt på å drive diakonalt arbeid. Jeg har inntrykk av at det legges vekt på at hele menigheten skal betjenes.

Situasjonen før prosjektet

Før trosopplæringsreformen bestod ungdomsarbeidet i Hillevåg først og fremst av et ukentlig fredagsarrangement ved navn Ung Kirke (UK). Disse kveldene består av en forkynnelsedel, med lovsang, andakt og bønn, etterfulgt av ulike fellesaktiviteter og åpent hus i kirkens lokaler, der ulike fritidsaktiviteter⁷¹ er disponible.

⁶⁹ Prosjektpresentasjonen på Størst av alts hjemmesider, 7.11.2006;
<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>

⁷⁰ Jeg skal ikke her gå inn på hvorvidt alle former for kristent ungdomsarbeid går inn under trosopplæringsreformen. Jeg har valgt å bruke uttrykket her fordi min informant prosjektleder Sørensen har gjort det, og jeg har inntrykk av at i det minste han legger det samme i de to begrepene.

⁷¹ Blant disse er forskjellige brettspill, biljard, bordtennis, singstar og liknende.

Menigheten hadde også et ungdomsarrangement ved navn P6. Dette var en mellomting mellom det Sørensen kaller et husfellesskap og en kveldssamling, lagt opp etter samme mønster som Alpha-kursene. Prosjektet opphørte høsten 2006.

I Hillevåg var det også ungdommer som bidro i Søndagsskolen. Dette er videreført uavhengig av prosjektet. Disse har her en funksjon som ledere.

Konfirmantarbeidet i menigheten har fungert, og fungerer fortsatt, ved at man deler kullet inn i to grupper (konfirmanter velger selv gruppe). Den ene gruppen har annen hver uke undervisningstimer i kirken, den andre gruppen reiser i samarbeid med NMS til et misjons- og diakoniprojekt i utlandet, og har det meste av undervisningen i forbindelse med dette. Det har også blitt forsøkt å inkludere konfirmanter i UK. Konfirmantgruppene ledes av en prest hver.

Trosopplæringsprosjektet

Prosjektnavn: 100% for Jesus

Jeg har inntrykk av at dette navnet er et godt eksempel på prosjektnavn som er valgt før prosjektlederen er ansatt og arbeidet igangsatt. Mye av prosjektarbeidet i Hillevåg er, som jeg snart skal vise, lavterskeltilbud, og i en slik setting er dette prosjektnavnet etter min mening lite riktig og gunstig. Hvis dette navnet er det første lite kirkevante ungdommer møter med trosopplæringsprosjektet i Hillevåg, tror jeg mange av dem kommer til å holde seg unna.

Visjon

Vi ønsker å gå inn for å nå 100% som kan gå 100% for Jesus⁷².

Målsetting

Barn og unge skal få være med i en menighet hvor de kan bli bevisste etterfølgere av Jesus⁷³.

Hillevåg ble trosopplæringsforsøksmenighet fra 2005 og blir tildelt 533 000 kr gjennom trosopplæringsprosjektet i 2006. Det er opprettet en 70%-stilling som prosjektleder og en 30%-stilling som prosjektmedarbeider, og begge disse jobbene bekles av Sverre Sørensen. Frem til sommeren 2006 hadde også menighetens diakon 40% av sin stilling under prosjektet.

Prosjektarbeidet i Hillevåg menighet er todelt. Det jobbes for fasene 10-13 år og 13-18 år, og jeg kommer her til å konsentrere meg om den andre av disse gruppene. I søknaden ble det lagt

⁷² Prosjekthjemmesidene, 2.10.2006;

<http://www.kirken.no/storstavalt/index.cfm?aktivtoppid=39687&aktivsubid=39760>

⁷³ Ibid.

vekt på utbygging av UK, opprettelse av ungdomskafé, ledertrening, et leirtilbud, musikksatsing, samt arbeid med foto og video. Tiltakene som er opprettet, er: Aktivitetsgrupper, ungdomskafé, ledersamlinger, ungdomsweekend og noe ledertrening.

Aktivitetsgrupper

Da prosjektmidlene ble tildelt, ble det planlagt oppstart av aktivitetsgrupper på fire forskjellige områder, nemlig video, foto, data og musikk⁷⁴.

Hvorfor

Aktivitetsgruppene skal være små fellesskap⁷⁵ der de unge skal få mulighet til å knytte kontakt også til en voksen i menigheten. De skal fungere som *åndelige fellesskap*⁷⁶ og være bygd opp om ungdom som har felles en interesse som de vil utvikle, oppdage evner for og oppøve ferdigheter i.

Det er også et ønske om at disse gruppene skal produsere materiell og samle kompetanse som kan brukes i det øvrige ungdomsarbeidet. Dette både for at gruppene skal knyttes sterkere opp mot resten av arbeidet, og også for at gruppen skal kunne være til glede og nytte også for utenforstående. Kan hende kan det også fungere som PR for gruppen.

Hvordan

For datagruppe, videogruppe og fotogruppe har arbeidet blitt gjort slik: Først ble det gjort innkjøp av utstyr til gruppene. Det ble ansett som veldig viktig at utstyret er av høy kvalitet og overgår det de unge har tilgang til andre steder. I tillegg fant man frivillige voksenledere. Her ble det lagt vekt på faglig kompetanse, engasjement og god formidlingsevne.

Ved igangsettelse av aktivitetene ble størrelsen på gruppene vektlagt. Det er viktig at gruppene ikke har flere deltakere enn hva det er utstyr til, og heller ikke flere enn at lederen kan oppnå en god kontakt med hver av medlemmene⁷⁷. Antallet grupper innenfor hver kategori er avhengig av lederens kapasitet samt kirkens romkapasitet. Rekrutteringen har også satt en begrensning, både direkte gjennom antall deltakere og indirekte gjennom antall ledere.

For øyeblikket er det to videogrupper og to fotogrupper, som alle møtes annenhver uke. Det er rundt fire deltakere på hver av disse gruppene, litt flere på fotogruppene enn på

⁷⁴ Høsten 2006 kom det også et PA-anlegg inn i kirken, og man forsøker nå å stable på beina en lydteknikergruppe også.

⁷⁵ Sørensens ordvalg

⁷⁶ Også her Sørensens ordvalg.

⁷⁷ Sørensen mener at mer enn fem deltakere per gruppe vil gjøre dette vanskelig.

videogrubbene, grunnet rekrutteringen. Det har ikke lyktes å starte opp en datagruppe, men datautstyret brukes flittig av de andre grubbene.

I tillegg skal det være et lite forkynnelseselement i hver sammenkomst. Det fungerer i varierende grad. Fotogrubbene har lagt opp noen av samlingene slik at temaer i Bibelen blir temaer for samlingens fotooppgaver. Disse bildene har senere blitt brukt i menighetens arbeid.

For musikkgrubbene har arbeidet blitt gjort slik: Først ble det innredet et bandrom i kirken, og det ble gjort innkjøp av det nødvendige utstyret til dette. Det ble forsøkt å finne leder(e) til forskjellige bandgrupper, men dette lyktes man ikke med. Allikevel var det ungdommer som ønsket å spille, og disse ble gitt øvingstid. Dette har ført til at det nå er tre band som øver fast i kirken.

I tillegg er det opprettet en gitargruppe. Denne øver jevnlig og har en voksenleder fra menigheten.

Evaluering

Alt i alt er det omtrent 25 tenåringer som har knyttet seg til menighetens arbeid gjennom prosjektgrubbene siden disses start i januar 2006. Det har foreløpig vært et problem at det er vanskelig å integrere disse i UK og andre deler av menighetens ungdomsarbeid, og mange av dem får dermed ikke oppleve at de er en del av en ganske stor gruppe mennesker med tilknytning til Hillevåg menighet. Nå som grubbene er i god gang er det planlagt at man skal jobbe mer med integrering av grubbene i større deler av menighetens arbeid utover høsten 2006. Det er viktig for arbeidet og for å senke kirketerskelen at de unge kirkebrukerne oppdager at de slettes ikke er så få, på tross av at grubbene de deltar i ikke er så veldig store.

Prosjektet har vist at det er veldig viktig å ha dyktige ledere som bryr seg, som stiller opp og oppnår god kontakt med ungdommene. Det er også viktig at lederen planlegger nøye hva som skal skje på hver samling. Kvaliteten på opplegget er viktig for kvaliteten på samlingene. Forsøk på å la de unge styre noen av samlingene har fungert veldig dårlig. Videre har det vist seg at det er viktig at ungdommene gjennom prosjektet får tilgang på godt utstyr. Sørensen oppsummerer her ved å si at *en må tilby noe mer enn det tenåringene får hjemme eller på skolen* og sikter ventelig til både det sosiale aspektet og utstyrs- og lærdomsaspektet.

Annonsering

Annonseringen til grubbene har løpt parallelt med grubbene hele tiden. Man har informert konfirmantene og andre ungdommer med tilknytning til menighetens arbeid. Særlig har den informasjonen som er blitt gitt i samtaler med ungdommene på ungdomsweekend, vist seg å

være en effektiv måte å skape entusiasme rundt tilbudet på. Ellers har man brukt flyers og plakater på skoler, og i tillegg SMS-annonsering. Sistnevnte har kun fungert som påminnelser til de allerede involverte.

Ungdomskafé

I starten av prosjektet ble det innført ungdomskafé på tirsdager og torsdager mellom halv to og åtte. Dette er, naturlig nok, et kontinuerlig tiltak som ikke var gjennomført i Hillevåg før trosopplæringsreformen trådte i kraft.

Hvorfor

Man ønsket å gi de unge et sted å henge i kirken på ettermiddagen. Slik ønsket man å legge til rette for at det skulle bygges opp et sosialt ungdomsmiljø i kirken, et sted der de unge kunne komme for å slappe av, eller å være aktive med forskjellige aktiviteter⁷⁸.

I tillegg var det planer om å gi kafeen det min informant kaller et åndelig innhold⁷⁹. Dette har vist seg å bli veldig vanskelig, fordi det er vanskelig å forutse når i løpet av åpningstid ungdommene kommer, og hvor mange som i det hele tatt kommer.

Hvordan

Det eksisterte allerede tidligere et slags kafélokale i kirken, så det var få forberedelser som trengtes. Det ble invitert ungdommer som allerede hadde tilknytning til menigheten på Kafésamlingene, og i tillegg ble det lagt inn noen fellesbesøk i kafeen i konfirmantundervisningen. Det ble vurdert å gi kafeen en viss tilknytning til aktivitetsgruppene, men dette fungerte aldri.

Grunnet oppmøtesvikt har torsdagskafeen nå i høst blitt flyttet til et senere tidspunkt (17:00-22:00). Tirsdagen er droppet, og man har isteden valgt å ha kafeen åpen som en del av UK på fredagene. Kafeen på torsdag går nå under navnet UK torsdag, mens den på fredag er en del av UK fredag. Dette for å vise at det er to deler av samme tilbud, et forsøk på å unngå forvirringen rundt dette som meldte seg ved starten av kafédriften.

Evaluerings

Disse kafeene hadde et ganske godt oppmøte i starten (rundt 20 stykker hver gang), men det gikk fort nedover. Det har vist seg at ungdommen i området ikke er vant til kafé-kulturen, de går ikke ut et sted bare for å *være der*. Som en reaksjon på dette er det forsøkt å gi forskjellige aktivitets- og underholdningstilbud på torsdagskafeene.

⁷⁸ Det var tenkt slik at kafeen skulle være et tilbud parallelt med aktivitetsgruppene, men av praktiske årsaker ble disse fort skilt fra hverandre.

⁷⁹ Formodentlig i form av andakt.

Annonsering

Det er blitt prøvd ut mange former for annonsering for dette tilbudet, deriblant plakatooppslag på skolen, kontakt med konfirmanter, SMS, samtale med tenåringer i kirken og på ungdomsweekend. SMS-annonseringen har vist seg som en effektiv måte å minne deltakere som allerede er ”inne i systemet” på å møte opp, i alle fall når programmet er tilfredsstillende. Ungdom leser tekstmeldinger og er mindre vant til å filtrere bort informasjon som kommer via SMS enn på andre måter⁸⁰. Den beste annonseringen er allikevel, i følge Sørensen, når ungdommene tar med seg vennene sine.

Ledersamlinger

En tirsdag i måneden samles alle lederne i menighetens ungdomsarbeid for å bli bedre kjent med hverandre og for å planlegge samarbeid. Dette er ikke direkte nevnt i søknaden for prosjektet⁸¹, men det har blitt nødvendig for å få de ulike tiltakene til å henge sammen og bygge relasjoner dem imellom. Ledersamlingene har også vært viktige for å bygge relasjoner mellom prosjektarbeidet og menighetens øvrige ungdomsarbeid, og mellom frivillige og den delen av menighetens stab som er involvert i ungdomsarbeidet.

Hvorfor

Et hovedønske med ledersamlingene er å vise lederne at det arbeidet de driver er en del av et utstrakt ungdomsarbeid med mange deltakere, også når de selv bare møter en håndfull ungdommer. I tillegg ønsker man at også de unge skal kunne se sammenhengen mellom det de selv er med på og resten av arbeidet når deres ledere vet mer om de andre tilbudene.

Videre ønsker prosjektlederen å følge opp de frivillige⁸², at de skal utveksle erfaringer seg i mellom, og at alle lederne skal føle at de jobber mot samme overordnede mål. I tillegg forventes det å være ressursbesparende å samle mest mulig av planleggingen på én dag, så det forsøkes å legge til rette for at ulike planleggingsmøter kan finne sted i etterkant av disse samlingene.

Hvordan

Samlingene finner sted én tirsdag i måneden. I starten var det kun gruppelederne som deltok, men etter hvert har samlingene inkludert alle lederne i menighetens ungdomsrelaterte arbeid. Etter en del utprøving og endringer har samlingene funnet den form at de starter med et tjue

⁸⁰ For mer om filtrering, se boka *Øyeblikkets Tyranni*, skrevet av Thomas Hylland Eriksen (Aschehoug forlag, Oslo 2002).

⁸¹ Det er igangsatt på initiativ fra prosjektlederen, og han var ikke med på utformingen av søknaden. Jeg velger allikevel å se på det som en prosjektaktivitet fordi prosjektlederen er ansatt på prosjektmidlene, og samlingene oppleves som nødvendige for å få prosjektarbeidet til å fungere.

⁸² Det vurderes å inkludere gruppeveiledning av lederne, men det er foreløpig uklart om dette er hensiktsmessig.

minutter langt måltid man også nyter til sosialt samvær. Så har man en delingsbit, der man forteller de andre hva som skjer på ens eget ansvarsområde. Deretter er det drøfting og mer organiserte samtaler rundt arbeidet.

For at lederne skal være forberedt til samlingene, og kanskje også for at de skal se verdien av å komme, sendes hver leder en e-post med en innkalling som sier noe om planene for møtet. Slik kan lederne forberede innspill og tenke over eventuelle problemstillinger i forkant.

Evaluerings

I starten var det først og fremst prosjektlederen som ivret for disse samlingene, men etter hvert kom det en større forståelse blant lederne av at slike samlinger var nødvendige⁸³. Det har vist seg at kveldene bør være godt planlagt og ha et godt og attraktivt/matnyttig innhold for at lederne skal prioritere det.

I tillegg har det vist seg viktig at lederne føler seg lyttet til, både under planleggingen og under gjennomføringen av ledersamlingene. De ledersamlingene som har fungert best er, etter Sørensen's mening, de hvor man har jobbet med en spesifikk problemstilling som har angått alle gruppelederne på en eller annen måte.

Alle ledere i menighetens ungdomsarbeid kommer fast på samlingene, med unntak av to som fra tid til annen ikke har mulighet til dette. I tillegg kommer begge prestene i menigheten.

Annonsering

Annonseringen for disse samlingene skjer ved at alle lederne muntlig blir bedt om å komme på ledersamlingene (altså ledersamlingene generelt). Så setter lederne i fellesskap av datoer for ledersamlingene halvårsvis. Om lag en uke før hver samling sendes det som nevnt ut en innkallingsmail til hver leder.

Ungdomsweekend

Ungdomsweekenden er et kontinuerlig prosjekttiltak som arrangeres en gang hvert år. Det er et nytt tiltak, som ikke ble arrangert i Hillevåg før trosopplæringsprosjektet trådte i kraft.

Hvorfor

Hensikten med ungdomsweekenden er at ungdommene fra de forskjellige grenene av menighetens ungdomsarbeid skal bli kjent med hverandre og se at de er en del av et større ungdomsmiljø. Videre er det tenkt at det er en god måte å gjøre de forskjellige grenene av

⁸³ Ordet *nødvendige* er Sørensen's eget ordvalg.

ungdomsarbeidet kjent for konfirmantene, for at flest mulig av disse skal bli med i kirkens ungdomsarbeid videre etter konfirmasjonen.

Hvordan

Ungdommene inviteres og ledere rekrutteres. Noen av menighetens eldre ungdommer brukes som ledere. Det bookes et leirsted, og det planlegges aktiviteter. Ungdommene tar selv del i planlegging av forskjellige aktiviteter⁸⁴ som finner sted under weekenden.

Evaluering

Den første weekenden fungerte ganske bra, men antallet deltakere fra de forskjellige grenene innen menighetens ungdomsarbeid var lavere enn ønsket. Konfirmantene møtte mannsterke opp, men fikk, i følge Sørensen, ikke noe klart inntrykk av resten av ungdomsarbeidet. Til høstens weekend, som ennå ikke har funnet sted, er det påmeldt noe færre konfirmanter, og flere fra det øvrige ungdomsmiljøet.

Annonsering

Konfirmantene får muntlig beskjed om tiltaket. Alle de andre menighetsmedlemmer i ungdomsskolealder⁸⁵ får informasjon i posten. Videre er det et ønske om at de ungdommene som allerede er involvert i menighetens arbeid, skal invitere med seg sine venner.

Ledertrening

Også i Hillevåg planlegges det å drive ledertreningsarbeid. Planen var å starte dette kurset høsten 2006, men dette er foreløpig utsatt til våren 2007.

Ledertreningskursene er det eneste av tiltakene i Hillevåg der det samarbeides med en frivillig organisasjon. Organisasjonen som benyttes er NKSS (Norges Kristelige Skole- og Studentungdomslag).

Dette prosjektet er som nevnt foreløpig ikke igangsatt, og det opereres for tiden med en midlertidig ordning der ti fjorårskonfirmanter brukes som ledere i konfirmantarbeidet. Disse samles av presten til egen opplæring en halvtime før konfirmantsamlingene. I tillegg er det to ungdommer som er med som ledere på UK Fredag, og to som fungerer som ledere i menighetens søndagsskole.

⁸⁴ For eksempel underholdning og leker. Aktivitetene legges delvis opp etter gruppetemaer, slik at gruppene indirekte får presentert det de driver med.

⁸⁵ På dette tiltaket har man valgt å ikke invitere videregåendelever, fordi man frykter et for stort aldersspenn.

Hva har prosjektet i Hillevåg ført til så langt?

Foreløpig er en av de viktigste erfaringer menigheten har gjort i prosjektet at tilbud til ungdom er noe det tar tid å få i gang. I forkant av hvert tilbud er det mye planlegging som må gjøres, og man kan lett risikere å starte et prosjekt det viser seg å være liten interesse for. Aktivitetsgruppene og ungdomsgudstjenestene fungerer nå godt. Integrasjonen av delprosjektene i helheten har også kommet greit i gang i og med ledersamlingene.

På listen over det man hittil ikke har klart å gjennomføre tilfredsstillende er kafétilbudet og oppmøteandelen på 70% av alle døpte. Sistnevnte vil det for alvor jobbes videre med når man har lyktes i å utdanne et større antall unge ledere, da det ventes at engasjert ungdom er den beste PR.

Hvilke momenter vektlegges i Hillevåg?

Den viktigste hensikten med tiltakene i Hillevåg er altså å *bygge og inkludere i et fellesskap*, i alle fall slik prosjektlederen og de andre lederne ser det. Dette gjøres delvis gjennom små fellesskap, der de unge kan tilbringe fritiden og lære seg forskjellige ferdigheter og aktiviteter, oppleve positiv voksenkontakt og, for fotogruppenes vedkommende, høre korte andakter, og gjennom større fellesskap i UK og kafé⁸⁶. I praksis er dette også å forstå som en *diakonal livshjelp*, i den forstand at kirken gjør hverdagen bedre for ungdommene og gir dem positive erfaringer samt ferdighets- og mestringsopplevelser de kan ta med seg videre.

En annen grunn til de tiltakene som gjøres i Hillevåg er et ønske om å *skape et positivt forhold til kirken*⁸⁷ blant de unge. Skal man få de unge til å ville være en del av det kirkelige ungdomsfellesskap, må de kjenne en kirke som vil dem vel, en kirke som har noe interessant å tilby også for de som kanskje ikke er så veldig interessert i det kirken *egentlig* ønsker å tilby. Med andre ord utføres det livshjelpaktiviteter for at de unge skal få et bedre forhold til kirken slik at de ønsker å ta del også i *det andre* kirken har å tilby dem som ungdommer.

Jeg kan ikke se at *omvendelsesaspektet* er viktig i det arbeidet som gjøres i Hillevåg. Måten det vektlegges at ungdommene skal ta del i det kirkelige ungdomsfellesskapet og også de tilbudene med en klarere kristen profil kan tyde på en forventning om at et nærere forhold til kirken skal føre til omvendelser, men på samme tid har jeg ikke inntrykk av at dette er et aspekt som vektlegges i forkynnelsen. Dermed tror jeg ikke ungdommene møter kirken som et sted som vil ha dem hos seg for at de skal bli omvendt.

⁸⁶ Sistnevnte fungerer foreløpig ikke som et stort fellesskap.

⁸⁷ Det er mulig Sørensen her ville foretrukket bruke uttrykket *kristendommen* fremfor kirken.

Formidling av *teoretisk kunnskap om kristen tro* har jeg ikke sett mange tegn på. Knut Tveitereids bok *en helt overkommelig Bibel* brukes under andaktsholdelsen i noen av aktivitetsgruppene, og denne består av svært korte andakter rundt svært korte bibelsnutter. Slik får ungdommene i alle fall noe kunnskap om troen. Ellers har jeg inntrykk av at dette er noe som først og fremst overlates til ledertreningen.

Oppøvelse av praktiske trosferdigheter arbeides det heller ikke så veldig mye med. Noe kan nok finne sted på UK, og dersom det blir arrangert flere ungdomsgudstjenester vil det antagelig også bli mer av dette.

Sammenfatting

Undersøkelsen har vist at det er forbausende liten forskjell på tiltakene de forskjellige menighetene imellom og de viktigste forskjellene finnes i hvordan det tenkes om trosopplæring. I det praktiske arbeidet, som er hovedgrunnlaget for drøftingen i denne oppgaven, blir likheten prosjektene imellom relativt stor. Ungdomsmiljøene er nok relativt ulike fra sted til sted, men i alle de fire menighetene arbeides det først og fremst med å bygge et ikke tett fellesskap, et møtepunkt, med en eller annen form for kirkelig tilknytning, samt med å gi de unge livshjelp og ferdigheter og positive mestringsopplevelser. Slik får ungdommene en positiv relasjon til kirken, både i betydning den lokale menigheten, og i betydning kirken generelt.

Som nevnt er den klareste tendensen at det forsøkes å bygge et fellesskap, et miljø. Uavhengig om man i den lokale prosjektledelsen tenker seg ungdommene som noen med behov for en omvendelsesprosses eller ei, er det en klar tendens av at aktivitetene er lagt opp slik at fellesskapsbygging og etablering av møtesteder blir frukten av dem⁸⁸. Ungdommene får et mer positivt forhold til en kirke som for dem blir både ufarliggjort og ukjedeliggjort. De opplever kanskje en større grad av tilhørighet til kirken, men uten at de fleste får et nærmere forhold til store deler av dennes lære og dogmatikk. Kirken som trosfellesskap blir de kjent med gjennom ungdomsgudstjenester eller mindre andaktsstunder, men det legges mer vekt på tilstedeværelse og deltakelse enn forklaring også i denne sammenheng⁸⁹. I noen av tiltakene planlegges riktignok den kristne profilen å styrkes etter hvert som miljøet er bygd opp, men jeg oppfatter det som uklart hvordan dette skal gjøres. Sannsynligvis blir det primært gjennom ledertrening og opprettelse av andre tiltak med en klarere kristen profil ved siden av de tiltakene som allerede arrangeres.

⁸⁸ Dette er jo i og for seg i tråd med hensikten ved tiltakene, spørsmålet er bare om fellesskapet så fører til den omvendelsesprossessen man kan ane at det er et bakenforliggende ønske om at skal komme.

⁸⁹ Ungdommene deltar i kristelige handlinger (bønn, nattverd osv.), men det brukes ikke tid på å forklare hva disse går ut på.

Trosopplæring i betydning formidling av teoretisk og praktisk kunnskap om tro finner i alle de fire menighetene stort sett sted, eller planlegges å finne sted, i ledertreningsopplegg som kommer i etterkant av konfirmantopplegget⁹⁰. Dette ledertreningsopplegget rettes mot et fåtall av ungdommene. Tanken bak dette er at disse skal bli forbilder og foregangspersoner i miljøene, som kan være med på å gjøre tiltaket mer attraktivt for flere ungdommer. I tillegg ligger det kanskje et håp i bakgrunn om at det at disse får så mye kunnskap om og ferdigheter innen tro også skal føre til at flere av de andre ungdommene får kunnskap om tro.

I to av menighetene arrangeres det som nevnt spesielle ungdomsgudstjenester⁹¹. Begge stedene virker det som hensikten med dette i første rekke er å gi de unge et godt forhold til møteformen, og at en gudstjenestelig formidling av troskunnskap havner i andre rekke. I Lommedalen legges det opp til at man skal få praksis i å utøve gudstjenestelige trosferdigheter og erfaringer, ved at de unge deltar i selve gjennomføringen av gudstjenesten. Der brukes ordet *gudstjenestefellesskap*, noe som viser at det også i gudstjenesten er et hovedpoeng at ungdommene skal få del i sosiale relasjoner.

Omvendelse fokuseres det lite på i de fire prosjektmenighetene. Dette betyr ikke nødvendigvis at alle prosjektlederne opererer med en tankegang om at alle ungdommene allerede *er* kristne i kraft av sin dåp eller sin menneskelighet. I Lommedalen kan kanskje en slik tenking være i hvert fall en del av virkeligheten, mens inntrykket er at det i Hillevåg⁹² og i Hedalen er et ønske om at en omvendelse skal komme som en følge av at man inkluderes i et kirkefellesskap⁹³, men det legges ikke vekt på dette aspektet i selve tiltakene⁹⁴. I Grønland arbeider man overfor ungdom som verken er døpt eller bekjenner kristen tro, uten at det virker som noe mål med arbeidet at en omvendelse skal finne sted. Mitt inntrykk etter å ha snakket med ledere der er at det ville vært hyggelig om noen gikk over til en kristen tro ved å delta i prosjektet, men det er ikke det som er målet med tilbudene som gies i forbindelse med trosopplæringsarbeidet.

⁹⁰ For så vidt også i konfirmantopplegget, men dette faller utenfor reformen.

⁹¹ I Hillevåg er det riktignok bare arrangert én ungdomsgudstjeneste, men oppbygningen på UK-møtene er slik at jeg finner det forsvarlig å regne dem som en slags ungdomsgudstjeneste i denne sammenheng.

⁹² Det faktum at Sørensen kaller aktivitetsgruppene *åndelige fellesskap* tror jeg har mer å gjøre med en ønsketenkning enn med hvordan situasjonen er i gruppene.

⁹³ I en del amerikansk Youth Ministry-teologi er det tendens til å se på fellesskapet i seg selv som en del av trosinnholdet, (Lerheim 2006) noe som ikke er utenkelig i Hillevåg. Prosjektleder Sørensen gav selv uttrykk for at kirken på denne delen av landet har et nært forhold til moderate evangelikale kirker i USA. Uansett ligger en større drøfting av dette utenfor denne oppgaven, da jeg i hovedsak ser på hva som i praksis skjer i trosopplæringsarbeidet, og mindre på hvordan det i de forskjellige menighetene tenkes rundt dette.

⁹⁴ I drøftingen kommer jeg til å nevne en undersøkelse om hvor mange ungdom som faktisk opplever en omvendelse som en følge av noen lignende prosjekter gjort i Holmen kirke. Denne undersøkelsen kan tyde på at en slik omvendelse ofte vil finne sted. Allikevel mener jeg at omvendelsesaspektet ikke er viktig ved prosjektene, fordi lite av det praktiske arbeidet vinkles direkte inn mot det.

Det ser ut til at mange av hensiktsformuleringene i stortingsmeldingen er tatt til følge i utformingen av prosjekttiltakene. Samtidig har jeg inntrykk av at det sterke kristne fokuset reformen legger opp til, til en viss grad blir skjøvet i bakgrunnen av ønsket om opp mot 70% deltakelse.

Ekklesiologisk drøfting

Ekklesiologisk reform

Trygve Wyller påpeker at trosopplæringsreformen implisitt også er en ekklesiologisk reform⁹⁵. Denne observasjonen viser at det er viktig å se nærmere på hvilken kirke de unge møter gjennom trosopplæringen. Dette skal jeg nå drøfte, ut fra de fire prosjektmenighetene jeg har sett på⁹⁶. Kan man finne noen nye tendenser innen kirketenkning?

Omvendelse

Den manglende satsingen på omvendelse forteller ungdommene enten at de allerede regnes som kristne, eller at religionstilhørighet ikke er så viktig for kirken.

Diakoni

Gjennom det diakonale aspektet, som i alle de fire menighetene kommer frem når de uttrykker et ønske om å være et alternativ til destruktive ungdomsmiljøer, viser kirken ungdommene og nærmiljøet omsorg, igjen uavhengig av religiøst ståsted og kirkelig tilknytning.

Teoretiske kunnskaper

Opplæringen i teoretiske kunnskaper om troen utover konfirmantundervisningen blir i de fire prosjektmenighetene jeg har undersøkt forbeholdt et mindretall av deltakerne. Med dette foreligger det ikke noe ønske om å skape noen menighetskjerne eller en elite, slik det ofte kan ha vært i gamle bedehusmiljøer(mer om dette lenger nede), snarere at man har innsett at slik opplæring er mer for spesielt interesserte. Man skal altså kunne være fullverdig medlem og deltaker uten å ha noen større interesse for teorien rundt kristen tro, på samme tid som det ønskes at lederpersonene i miljøet har en slik kunnskap og slik kan passe på at miljøet ikke får en profil i strid med denne, slik den tolkes i den aktuelle settingen⁹⁷.

Trosferdigheter

Oppøvelsen av trosferdigheter skjer i to av menighetene gjennom ungdomsgudstjenester eller gudstjenestelignende sammenkomster. Det legges vekt på å skape en ungdommelig liturgi, og

⁹⁵ Wyller 2006, s. 117.

⁹⁶ Altså kommer jeg i denne drøftingen til å legge til grunn det arbeid ungdommene *faktisk* møter, og ikke først og fremst det lederskapet har som hensikt med det de gjør.

⁹⁷ Dette minner mistenkelig om ideologien til Norges KFUK-KFUM, som oppfordrer til åpent medlemskap og kristent lederskap. Dog er selvfølgelig ikke kristentroen avhengig av kunnskapene.⁹⁸ Lundby 1986, s. 351.

ungdommene står for mye av utførelsen selv. Ungdommene blir utfordret på, og får også erfaring med, bønn, nattverd, lystenning og lovsang.

Fellesskap

Fellesskap er et ekklesiologisk ladet ord. Uttrykket *troskollektivet* eller *trosfellesskapet* har av mange blitt satt som en motsetning til folkekirken. Lundby hevder at det er en dobbelhet mellom disse, og at troskollektivet kan holde lokalmiljøet nede⁹⁸, mens Hegstad tvert imot mener at trosfellesskapet holder folkekirken oppe⁹⁹. Pål Repstad ser for seg en mellomting mellom disse syn, og påpeker, i likhet med Trygve Wyller, at det er avgjørende at fellesskapene ikke blir for tette¹⁰⁰. Et tett fellesskap preges av uformelle koder og sosiale, og i kirken også religiøse, kjennetegn som kan gjøre det vanskelig for de utenforstående å føle seg hjemme der. Videre hevder han at handlingene i trosopplæringens fellesskap bør være et mål i seg selv, og ikke bare et instrument for å nå et annet mål. Handlingene er det fellesskapet er samlet rundt, eller, *det tredje*, for å bruke det uttrykket Wyller bruker¹⁰¹. Trosopplæringstiltak som fungerer slik, blir, igjen i følge Wyller, en sosial praksis¹⁰². I det følgende avsnitt ønsker jeg å se på hvorvidt de aktivitetene jeg har funnet bygger tette eller mindre tette fellesskap, og om de fungerer som sosial praksis.

Så vidt jeg skjønner er det lite tendenser til tette fellesskap som har kommet til gjennom de prosjekttiltakene jeg har sett på. Aktivitetsgruppene i Hillevåg vil nødvendigvis bli preget av sin eksklusivitet, men jeg har ikke inntrykk av at dette har fått følger for det større ungdomsfellesskapet i UK. Snarere utgjør de en basisgruppe som, dersom de kommer på UK, viser at det er ungdommer i kirken, noe som kan gjøre det attraktivt for flere å gå dit. Slik aktivitetsgruppene fungerer, er de sosial praksis, og samhandlingen har egenverdi. Det er antagelig den ungdommene kommer for.

I Hedalen er omtrent hele målgruppen innom HUK, så derfor vil det ikke være noen som ekskluderes dersom fellesskapet skulle bli preget av intern humor og sjargong. Også her er det sosial praksis i form av at samhandlingen og fellesskapet har egenverdi.

I Grønland og Lommedalen er det veldig lite tendenser til tette fellesskap, i og med at tiltakene her ikke har et fast klientell. Ungdommene kommer antagelig verken til ungdomsgudstjeneste, superonsdag, nattarrangement, kulturverksted eller ungdomskafé av noen annen grunn enn at de ønsker å være der, at møtet og fellesskapet gir mening i seg selv.

⁹⁹ Hegstad 1999, s. 147.

¹⁰⁰ Repstad 2000, s. 74-75, samt Wyller 2006, s. 117.

¹⁰¹ Wyller 2006, s. 120.

¹⁰² Ibid.

Ledertreningsiltakene, som planlegges eller gjennomføres i alle de fire menighetene¹⁰³ står i en særlig fare for å skape tette fellesskap, en kjerne som det store fellesskapet kan skades av. I denne undersøkelsen har det ikke vært naturlig å vurdere forholdet mellom ledertreningsselevene og resten av ungdomsmiljøet, mye fordi ledertreningsarbeidet har kommet så kort i tre av menighetene. Allikevel ønsker jeg forsiktig å argumentere for at en slik ledertrening ikke nødvendigvis vil skape en tett avdeling i det store åpne fellesskapet. Dersom dette arbeidet legges opp slik at ungdommene bygges opp som enkeltindivider, dersom ledertreningsselevene rekrutteres fra forskjellige deler av miljøet, og dersom det ikke arbeides for å skape en egen *ledergjeng*, tror jeg ledertreningen kommer til å bygge opp om de mindre tette fellesskapene heller enn å lage et troskollektiv i ungdomsmiljøets midte.

Synet på omverdenen

I spørsmålet om tette og mindre tette fellesskap ligger det også et spørsmål om hvilket forhold fellesskapene i trosopplæringen skal ha til andre ungdomsfellesskap og –møteplasser. Birgitte Lerheim peker på viktigheten av å utstyre de unge med *reiskaper til å leite etter eller å sjå glimt av Gud i dei banda og bruene som finnest mellom menneske ikkje berre i, men også utanfor fellesskapet*¹⁰⁴. Videre skriver hun at det ikke vil være riktig av kirken å trekke alt frivillig engasjement inn i sin egen organisasjon og dermed ut fra andre organisasjoner i samfunnet; *verda treng friviljuge i form av fotballtrenarar, korpsdirigentar, lokalpolitikarar og rett og slett medmenneske også*¹⁰⁵. Sees de fellesskapene og aktivitetene som gjøres utenomkirkelig som konkurrenter til kirkens fellesskap, eller som verdifulle tilskudd til det lokale ungdomsmiljø?

I to av prosjektmenighetene er det arrangert tiltak med hovedhensikt at ungdommene skal være med på tiltaket *i stedet for* å være i et av de andre fellesskapene og stedene de ellers kunne vært på det aktuelle tidspunktet. Dette er tilfellet med HUK i Hedalen og natt til 1. mai –arrangementet i Lommedalen. Ingen av disse tiltakene kan sies å bygge på en nedvurdering av andre positive ungdomstiltak og av verdslig liv, men uttrykker et ønske om å verne ungdommene mot noe allmennheten oppfatter som nedbrytende fellesskap¹⁰⁶. Det er altså ingen tendens til at kirken prøver å trekke ungdommene bort fra et annet konstruktivt miljø og til det kirkelige. Ungdommene i trosopplæringen får et miljø med kirkelig tilknytning *i tillegg* til det miljøet de ellers går i. Videre er det snakk om mindre tette fellesskap, det vektlegges at

¹⁰³ I Lommedalen riktignok ikke som prosjekttiltak.

¹⁰⁴ Lerheim 2006, s. 341.

¹⁰⁵ Lerheim 2007, s. 22. Hittil upublisert.

¹⁰⁶ Settinger der ungdommene driver med aktiviteter som rus, vold, hærverk og annet lignende det må sies å være en rimelig stor konsensus om at unge ideelt sett ikke skal bedrive tiden med.

fellesskapene ikke skal ha faste rammer¹⁰⁷. Ungdommene skal trives mens de er der, men det er ikke noen klare skillelinjer mellom de som er *med* og de som er *utenfor*¹⁰⁸.

I prosjektmenighetene Hedalen og Hillevåg har jeg registrert et ønske fra prosjektledelsen om å bygge et *kristent* fellesskap. Hva som legges i dette uttrykket er det svært vanskelig å komme frem til. Det kan forstås som et fellesskap der alle bekjenner den kristne tro, og det kan også være et fellesskap som preges av kristne verdier (i den grad det er et bestemt begrep). I disse prosjektene, og også i de andre jeg har sett på, har kristendelen av fellesskapet stort sett gitt seg utslag i at sammenkomstene finner sted i kirken, eller i det minste i regi av menigheten. Trosopplæringsprosjektene driver aktiviteter som bygger det kirkelige image og skaper ungdomsfellesskap og ungdomsmøteplasser med en viss kirkelig tilknytning og med ledere som bekjenner den kristne tro. Tilknytningen til kristendommen er utover det vanskeligere å spore, med unntak av noen kortere andakter. Dette skjer uavhengig av hvorvidt initiativtakerne ønsker at det skal bygges opp et spesifikt kristent miljø eller ikke, og jeg tror ikke ønsket om å skape et kristent ungdomsmiljø har noen praktisk betydning for hvordan arbeidet gjøres eller hvordan ungdommene opplever møtet med kirken.

Annonsering og målgrupper

Kirken er åpen for alle medlemmer, ja i tilfellet Grønland har heller ikke kirkemedlemskapet noe å si for hvem kirkens arbeid skal rettes mot. Når man ser på åpenheten i tiltakene, annonseringen og også valget av og bruken av bygninger i prosjektmenighetene, ser man at trosopplæringsarbeidet er rettet mot folkekirken, uten noe krav om tro eller omvendelse.

Ekklesiologisk konklusjon

Trosopplæringen er i de prosjektene jeg har sett nærmere på, bygd opp for å skape en størst mulig kontaktflate mellom ungdommene og kirken. Kirken prøver å skape tiltak som kan gi gode møteplasser for ungdom, møteplasser i en kirkelig kontekst. I noen av menighetene er det et bakenforliggende ønske at tiltakene skal føre til en omvendelse for ungdommene, men det har lite å si for dem. Alle stedene får ungdommene komme til kirken med sine interesser og sine liv, og de møtes om *det tredje*¹⁰⁹ i en kirkelig kontekst der kristendom har en naturlig plass. Hvilken ekklesiologi er det snakk om her? Disse samlingene minner lite om troskollektivene Lundby skrev om, ei heller så mye om arbeidskirkemenighetene som

¹⁰⁷ Aktivitetsgruppene i Hillevåg er for så vidt tette fellesskap i den forstand at de har faste og begrensede medlemsmasser. Allikevel forstås disse bare som undergrupperinger i miljøet av ungdom med kirkelig tilknytning, og dette miljøet forstås som et mindre tett fellesskap.

¹⁰⁸ Igjen blir aktivitetsgruppene i Hillevåg et unntak, men kun av praktiske årsaker. For det øvrige miljøet i Hillevåg ligger det etter hva jeg har forstått ikke noe skarpt skille mellom innenfor og utenfor.

¹⁰⁹ Men *det tredje* er sjeldent trosopplæringen.

Hegstad beskriver¹¹⁰. Spørsmålet blir da om det kan være en folkekirkelig ekklesiologi det gis uttrykk for. Uttrykket folkekirke har en lang utviklingshistorie bak seg i Norge og blir tillagt forskjellige betydninger¹¹¹. Jeg velger her å bruke det om en kirke sosialt integrert i det lokale samfunnet, som den religiøse dimensjonen ved det lokale samfunnet¹¹². Kan man si at aktivitetene i de fire menighetene jeg ser på, driver et arbeid i samsvar med dette?

I det at tiltakene er lagt opp for å favne flest mulig og hvem som helst er det et klart folkelig aspekt. Kirken prøver, og klarer også i overraskende høy grad å oppnå kontakt med hele lokalsamfunnet. Den viser seg som en institusjon interessert i menneskene rundt seg, en institusjon med samme interesser som medlemmene. Kirken integreres i lokalsamfunnet.

Spørsmålet er om de ungdommene kirken får kontakt med blir kjent med den som *religiøs dimensjon*. Det er, i alle fall til en viss grad, et kristent aspekt ved samlingene. Samlingene er alltid slik lagt opp at det kommer klart frem at det er menigheten som er initiativtaker. På mange av samlingene inngår det også forkynnelse, ikke som hovedelement, men som en mindre del av samlingen. I tillegg må de som skal trenes til å ha lederfunksjoner i tiltakene gjennom en større opplæring med et fokus helt eller delvis på kristen tro. Altså er det kirkelige og kristelige aspektet ved tiltakene helt klart til stede. Om ikke det er selve *det tredje* i det som skjer, inngår det som en naturlig del av aktivitetene, av miljøet, og slik også som en naturlig del av livet til ungdommene som blir med på disse aktivitetene. Men slik blir ikke kirken *selve* den religiøse dimensjon. Spørsmålet er da om religion for ungdommene blir en dimensjon av kirken, én av flere sider ved den. Jeg tror det er dette som skjer.

Dette betyr at trosopplæringsprosjektene markerer et visst brudd med folkekirken og samtidig en viss kontinuitet. Kirken blir en organisme som ønsker å romme ungdom, og som tilbyr dem interessante fritidsaktiviteter og formidler hjelp, egenskaper og erfaringer som kan være til nytte for dem videre i livet. I tillegg formidler den religion, ikke nødvendigvis på en slik måte at den er det kirken først og fremst formidler, men den blir en del av hele bildet. Tilværelsen i det kirkelige miljø blir en tilværelse i et folkekirkesamfunn, der religionen er *ett* aspekt ved livet som leves, men der de andre delene av livet er minst like viktige. Slik formidler trosopplæringsprosjektene jeg har sett på en gruntvigsk forståelse av det kristne livet¹¹³, i en utgave der alle delene trekkes inn i en kirkelig kontekst.

¹¹⁰ Dette er i følge Hegstad menigheter med en klar indre kjerne som ikke defineres ut fra trosoverbevisning, men ut fra engasjement i kirkelige aktiviteter.

¹¹¹ Hegstad 1999, 22-30. Christoffersen 1988.

¹¹² Slik det forklares i Lappegard 1988, s. 123.

¹¹³ Slik denne gjengis i Christoffersen 1988, s. 80-81.

Skaper trosopplæringen fremtidige folkekirkemedlemmer?

I sin artikkel¹¹⁴ om forholdet til tro og kirke for en gruppe ungdommer som har vokst opp i kontakt med et ungdomsarbeid som bærer mange likheter med de tiltakene jeg har sett nærmere på i undersøkelsen, konkluderer Kristin Lorenzen med at mange av ungdommene *definerer sin kristendom på en måte som er typisk for folkekirken*¹¹⁵. Lorenzen gjør rede for en rekke eksempler på dette, flere enn jeg har plass til å ramse opp her. Allikevel ønsker jeg å trekke frem et element. Ungdommene Lorenzen har snakket med forteller at de ikke tror de kommer til å være aktive i kirken i fremtiden, på tross av at de tror de vil definere seg som kristne hele livet. Fellesskapet i ungdomsarbeidet har altså ikke gitt grunnlag for noe tilknytning til et troskollektiv for resten av livet, men gitt en overbevisning om et kristent livssyn som vil utleves i den verdslige verden, og i kirken ved livets store merkedager og de store høytider. Slik skapet ungdomsarbeidet kristne i tråd med de ønsker jeg siterte Lerheim på overfor. Det gjenstår å se om dette også vil bli fasiten for ungdommene som vokser opp med tilknytning til de prosjektene jeg har sett på. Jeg mener at likheten mellom arbeidene er slik at dette er sannsynlig.

Hvem former hvem?

Et siste spørsmål jeg har lyst til å ta opp og svare forsiktig og kort på i forbindelse med denne oppgaven, er spørsmålet om hvem som former hvem. Formes trosopplæringsprosjektet av menigheten, eller formes menigheten av trosopplæringsprosjektet? Som nevnt i oppgaven er det overraskende lite som skiller prosjektarbeidet i de fire menighetene, i hvert fall når det kommer til hvilke aspekter ved trosopplæring det fokuseres på og hvilken ekklesiologi som formidles i det praktiske arbeidet. Tankene rundt det som gjøres er det noe mer forskjell på, men disse forskjellene har foreløpig ikke gitt seg utslag i praksis¹¹⁶. Spørsmålet blir da om trosopplæringsprosjektene former menighetene. Noe klart svar på dette spørsmålet ønsker jeg ikke å gi, da jeg ikke har forsket så mye på menighetenes øvrige liv. Allikevel mener jeg det er verdt å påpeke at involveringen av ungdommen i ungdomsgudstjenesten i Lommedalen har fått følger for hvordan de øvrige gudstjenester legges opp, og mye av det som skapes i aktivitetsgruppene i Hillevåg etter hvert, kommer til å brukes i menighetens øvrige arbeid. I Hedalen, som opprinnelig er en bygd der det meste av det kristelige arbeidet har vært drevet gjennom det lavkirkelige bedehusmiljøet, drives nå ungdomsarbeidet av menighetens folk, og tilknytningen til Normisjon finnes nesten bare på papiret. I tillegg er det ikke umulig at ungdommenes erfaringer med kirken kommer til å forme deres respektive foreldres tanker om det samme. Dette er et perspektiv jeg savner i den fortløpende evalueringen av reformen, og

¹¹⁴ Artikkelen bygger på hennes Hovedfagsoppgave "et avslappet forhold" – en studie av ungdoms forhold til kristen tro belyst ved en empirisk undersøkelse i Haslum menighet, hvor hun samler og drøfter empiri på området.

¹¹⁵ Lorenzen 2003, s. 49.

¹¹⁶ Hva som kommer til å skje når prosjektene har fått pågå i noen år til, er det for tidlig å si noe om.

jeg tror det hadde vært vel så fruktbart som det etter mitt syn mislykkede forsøket på å sette prosjektene og menighetene i bås slik det er gjort i underveisrapport 2¹¹⁷.

Kilder

Hovedkilder for informasjon om de fire menighetene har, foruten søknadene og årsrapportene, vært prosjektlederne i disse. Unntaket gjelder prosjektet i Grønland menighet. Der ble det nylig ansatt en ny prosjektleder, og jeg har derfor heller pratet flittig med Eivind Spilling, en UKT-student som har vært svært deltakende i prosjektet i Grønland fra starten av, og som nå også er ansatt i en 35% stilling som ungdomsarbeider i Grønland menighet.

Ellers har jeg gjort mer eller mindre flittig bruk av følgende kilder:

Arbeidsfellesskapet; *Evaluering av trosopplæringsreformen i Den norske kirke*, forskjellige rapporter presentert på internettsiden www.etor.no, lest i perioden 1.09.2006 og 14.11.2006.

Christoffersen, Svein Aage; *En hermeneutikk for folkekirken?*, artikkel i boka *Folkekirken – Status og strategier* (red. Sandvik, Bjørn), Presteforeningens studiebibliotek, Oslo 1988.

Den norske Kirke v. Kirke/stat-utvalget; *Dåpsopplæring i Den norske kirke – delrapport, september 2001*, Kirkens informasjonstjeneste, 2001.

Hegstad, Harald; *Folkekirke og trosfellesskap – et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske lokalmenigheter*, Tapir forlag, Trondheim 1996.

Hegstad, Harald; *Kirke i forandring – fellesskap, tilhørighet og mangfold i Den norske kirke*, Luther forlag, Oslo 1999.

Hjelde, Sigurd; *Norge: Mellom sekularisering og kristendom – forholdet skole-kirke i Norge i Etterkrigstiden*, artikkel i *Nordiske folkekirker i opdrud – national identitet og international nyorientering efter 1945*, Aarhus Universitetsforlag, Århus 2001.

¹¹⁷ I denne rapporten settes det som nevnt opp forskjellige trosopplæringsprofiler, og disse forsøkes så satt i sammenheng med noen oppgitte menighetstyper (det sies ingenting om hvordan man har kommet frem til hvilke menigheter som er av hvilke typer), for å finne ut hva menighetstypen har å si for det arbeidet som drives. Det konkluderes med at *vurderingen av hva trosopplæringen skal være varierer i forhold til andre kontekstuelle variabler som f.eks menighetstype* (<http://www.etor.no/doc/Delrapport3.pdf> s. 56, 07.11.2006). Dette funnet har, slik jeg tolker mine egne funn i arbeidet med de fire prosjektmenighetene Lommedalen, Grønland, Hedalen og Hillevåg mindre praktisk betydning for hvordan arbeidet faktisk gjøres. Jeg mener å ha påvist at i den grad det er noen sammenheng mellom trosopplæringsprosjektarbeid og menighetstype, så er sammenhengen slik at det er menigheten som endres av trosopplæringen, og ikke trosopplæringen som formes av den menigheten den finner sted i. Jeg håper at dette funnet vil få følger for evalueringsarbeidet, slik at ikke reformen i sin endelige utgave blir et resultat av en tankegang som det viser seg ikke stemmer.

- Kongelege Kultur- og Kyrkjedepartementet, Det; *Stortingsmelding nr. 7 (2002-2003) – Trusopplæring i ei ny tid – Om reform av dåpsopplæringa i Den norske Kyrkja*, Stortinget, Oslo 2003.
- Lappegard, Sevat; *Folkekyrkjeteologi*, artikkel i boka *Folkekirken – Status og strategier* (red. Sandvik, Bjørn), Presteforeningens studiebibliotek, Oslo 1988.
- Lerheim, Birgitte; *Lære og læring i Den norske kyrkja – eit synoptisk blikk på Trusopplæringsreforma og Lærenemnda*, upublisert artikkel, kommer i fagtidsskriftet *Norsk Teologisk Tidsskrift* nr. 1, 2007.
- Lerheim, Birgitte; *Kyrkje no? Eit ekklesiologisk blikk på aktuell Youth Ministry-literatur på norsk*, artikkel i tidsskriftet *Prismet* nr. 4 2005, IKO-forlaget, Oslo 2005.
- Lerheim, Birgitte; *Ungkyrkjepraksis.no – nokre føresetnader for å tenke, tale og gjere opa folkekyrkje sett frå ein ungdomsteologisk ståstad*, artikkel i tidsskriftet *Kirke og Kultur* nr 3, 2006.
- Lorenzen, Kristin; *Dåpsopplæring i Den norske kirke i 2003 – Rapport fra kartlegging av arbeidet i menighetene*, IKO-forlaget, Oslo 2005.
- Lorenzen, Kristin; *En studie av hva som er av betydning for at 17-18 åringer velger å bli i et kirkelig miljø over tid*, artikkel i *Alt i ett*, KIFO-notat, KIFO 2003.
- Lundby, Knut; *Troskollektivet – en sosiologisk studie av prosesser i folkekirkenes oppløsning i Norge*, Institutt for presseforskning, Oslo 1986.
- Repstad, Pål; *Mellom nærhet og distanse*, Universitetsforlaget AS, Oslo 1998.
- Repstad, Pål; *Religiøst liv i det moderne Norge – et sosiologisk kart*, Høyskoleforlaget, Kristiansand 2000, 2. utgave.
- Wyller, Trygve; *Fellesskapet som ikke er så tett – noen perspektiver på trosopplæringens Ekklesiologi*, Artikkel i tidsskriftet *Prismet* nr.4 2006, IKO-forlaget, Oslo 2006.

Takk

Nå som oppgaven og arbeidet med den er over, føler jeg for å sende en liten takk til de som har hjulpet meg med den. Dette gjelder først og fremst mine informanter i menighetene. Lene Grimsrud, Eivind Spilling, Sveinung Hansen og Sverre Sørensen har tatt godt imot meg, og vært veldig hjelpelige. Trond Skard Dokka har vært en dyktig veileder som har satt meg på rett spor ved flere avsporinger. Birgitte Lerheim har hjulpet meg både ved å gi uttrykk for sine synspunkt og ved å hjelpe meg å få tak i noen av hennes artikler om emnet. Trygve Wyller har også skaffet meg en artikkel.

Ellers vil jeg takke mine foreldre for retting og råd, og min kjæreste Silje for oppmuntring og hjelp til å komme opp om morgenen.

Takk